

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Kristjan Paade

ENERGIAVALDKONNA ETTEVÕTETE JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANNETE
ANALÜÜS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Maire Nurmet

Tartu 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Kliimaneutraalsuse ja jätkusuutlikkuse teoreetiline käsitus	5
1.1. Kliimaneutraalsuse olemus energiavaldkonna kontekstis ning ülevaade kokkulepetest	5
1.2. Jätkusuutlikkuse kajastamise aruandlusraamistikud ning varasemad tehtud tööd.....	9
2. Jätkusuutlikkuse aruandluse hindamine.....	16
2.1. Metoodika, andmed ja valimi iseloomustus.....	16
2.2. Energiaettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete analüüs.....	20
2.3. Aruannete võrreldavus ja järeldused.....	31
Kokkuvõte.....	33
Viidatud allikad.....	35
LISA A.....	41
Summary	43

Sissejuhatus

Kliimaga seotud probleemid on muutunud järjest aktuaalsemaks. Kliimamuutus ise on loomulik protsess, aga selle muutumise kiirus ja põhjused viitavad inimtegevusele.

Inimtegevuse tagajärjed on näiteks kasvuhoonegaasid, inimkonna kasv ja metsade raiumine. (Joshi et al., 2024). Kasvuhoonegaase peetakse peamiseks kliimasoojenemise põhjuseks. Nende nimetus tuleb sellest, et need jäävad maa atmosfääri ning ei lase päikesevalgusel tagasi peegelduda, seega on gaasid justkui kasvuhooneklaasid. Ühinenud rahvaste organisatsioon (ÜRO) toob enda artiklis välja, et kliimasoojenemine on võistlus, millest on võimalik võitjana väljuda (United Nations, i.a.). Sellel eesmärgil sõlmisid Euroopa Liidu riigid 2019. aastal roheline kokkulepe, mille peamine eesmärk on 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamise (Euroopa Komisjon, 2019). Kliimaneutraalsuse vaatest on üks tähtsamaid energiavaldkond. Esiteks, kuna see paneb aluse teiste harude toimimisele. Teiseks, tekitab see valdkond 2022. aastal enim süsihappegaasi heidet (IEA, 2023).

Ühiskonna ja investorite huvi ettevõtete jätkusuutlikkuse vastu on kasvanud. Järjest olulisem on, et ettevõtte ei kasutaks näiteks lapstööjõudu või ei ajaks äri sanktsioneeritud isikutega. Seetõttu on hakatud koostama jätkusuutlikkuse aruandeid. Esimesed jätkusuutlikkuse aruanded koostati 1890ndate lõpus. Sellest ajast on aruandlus palju arenenud ning tekkinud on näiteks Globaalse aruandlusalgatuse (GRI) standardid, mille järgi aruandeid koostada. (Larrinaga & Bebbington, 2021) Euroopa ettevõtetele avaldab suurt mõju ka direktiiv 2014/95/EU. Selle kohaselt peavad suurettevõtted, kellel on üle 500 töötaja, alates 2024st majandusaastast avalikustama jätkusuutlikkuse teavet. (Euroopa Parlament, 2014) Kuna eelnevalt mainitud energiavaldkonnas on enamasti suurettevõtted, siis laieneb direktiiv ka neile. Kolm energiavaldkonna ettevõtet, keda antud töös analüüsitakse on Latvenergo AS, Eesti Energia AS ja Vattenfall AB.

Käesoleva töö eesmärk on välja selgitada energiavaldkonna ettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete rahvusvahelises võrdluses kõige põhjalikum käsitlus. Analüüsi käigus vaadeldakse, milliseid teemasid aruandes käsitletakse ning kui põhjalikult seda tehtud on. Lähtuvalt eesmärgist on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

- Anda ülevaade kliimaneutraalsuse eesmärgist energiavaldkonna kontekstis ning selle saavutamiseks sõlmitud kokkulepetest.
- Selgitada jätkusuutlikkuse info kajastamise aruandlusraamistikke ning anda ülevaade varasematest uuringutest.
- Analüüsida energiaettevõtete jätkusuutlikkuse aruandeid, et hinnata nende kvaliteeti.

- Analüüsida saadud tulemusi, et saada teada, mis tasemel on energiaettevõtete jätkusuutlikkuse aruandlus.
- Analüüsida aruannete võrreldavust ning teha järeldusi.

Töö koosneb kahest osast: esimeses, avatakse kliimaneutraalsusega seotud olulisemaid mõisteid ning tutvustatakse kliimaneutraalsuse saavutamiseks tehtud samme. Lisaks tutvustatakse peamisi jätkusuutlikkuse aruandlusraamistike ning antakse varasemaid töid. Teises osas kirjeldatakse metoodikat ning antakse ülevaade valitud ettevõtetest. Seejärel teostatakse aruannete analüüs, ettevõtte sisene huvigruppide eesmärkide analüüs ning võrreldakse ettevõtteid omavahel.

Autor kasutab bakalaureusetöös kvalitatiivset sisuanalüüsi, kuna see võimaldab korraga analüüsida nii kajastatud teemade hulka kui ka nende sisu. Sarnase metoodikaga on Kangruoja (2023) võrrelnud Eesti laevafirmade ESG aruandlust. Lisaks on Žoga (2017) analüüsinud jätkusuutlikkuse kajastamise elemente suurimates Eesti firmades.

Märksõnad: kliimaneutraalsus, jätkusuutlikkus, energiaettevõtted, aruandlus.

1. Kliimaneutraalsuse ja jätkusuutlikkuse teoreetiline käsitlus

1.1. Kliimaneutraalsuse olemus energiavaldkonna kontekstis ning ülevaade kokkulepetest

Kliimaneutraalsus on olukord, kui õhku paisatakse vähem või samapalju kasvuhoonegaase, kui sealt looduslikult eemaldatakse (Mielczarski, 2020). Kasvuhoonegaasina teatakse peamiselt süsihappegaasi (CO₂), mida ühtlasi peetakse ka kliimamuutuste peamiseks põhjuseks. Teised kasvuhoonegaasid on veeaur (H₂O), metaan (CH₄), osoon (O₃) ning dilämmastikoksiid (N₂O). (Tavassoli & Kamran-Pirzaman, 2023) Kasvuhoonegaase eemaldavad rohelised taimed fotosünteesides. Seega on looduslikuks heidete eemaldamiseks vaja istutada rohealasid ning rajada ja taastada märgalasid.

Elektri- ning soojusenergia tootmine tekitavad enim kasvuhoonegaase. Our World in Data andmetel tuli 2020. aastal kõikidest kasvuhoonegaasidest ligi kolmandik just sellest sektorist. Kui enim süsihappegaasi heitmeid tuleb samuti energia sektorist, siis põllumajandussektor on suurim metaani ning dilämmastikoksiidi heitmete põhjustaja. (Ritchie et al., 2023) Euroopa Parlamendi andmetel tuli 2019. aastal 77,01% kasvuhoonegaaside emissioonist energiasektorist. Järgmine suurim valdkond oli põllumajandus, kust tuli 10,55% heidetest. (Euroopa Parlament, 2018) Seega on energiavaldkond selgelt suurim kasvuhoonegaaside tekitaja ning kliimaneutraalsuse

saavutamiseks peab selles valdkonnas tegema muudatusi. Seda eriti põhjusel, et teised valdkonnad nagu ehitus, transport ning tootmine sõltuvad samuti energiasektorist.

Energiasektori vaatest on oluline mõiste jätkusuutlik energiatootmine. Prandecki (2014) toob artiklis välja, et jätkusuutlikul energial ei ole ühest definitsiooni vaid erinevad autorid on seda vastavalt enda vajadustele muutnud. Kõige levinum definitsioon rajaneb kahel põhimõttel: taastuenergia ning püüdlused tootmist efektiivsemaks muuta ja tarbimist vähendada. (Prandecki, 2014) Sellest tulenevalt defineeritakse selles töös jätkusuutlik energiatootmine kui tootmine, mille puhul kasutatakse taastuvaid energiaallikaid ning tehakse püüdlusi tootmist efektiivsemaks muuta.

Kliimaneutraalsuse saavutamiseks on kolm viisi. Selleks tuleb kas heiteid vähendada, neid koguda ning säilitada või neutraliseerida taimedega (Mielczarski, 2020). Kõige efektiivsem on heidete vähendamine, kuna see annab kiire aga ka pikaajalise tulemuse. See on võimalik saavutada uute tehnoloogiatega, samas tuleb nende puhul jälgida praktilisust, maksumust, vastuvõetavust ning kasulikust, et need ei oleks kättesaamatud ning toetaksid eesmärgi saavutamist (Wang et al., 2021). Heidete kogumine ja säilitamine on kui probleemi edasilükkamine, kuna sellised tehnoloogiad on suure energiakuluga ning seega ka kallid. Nende kasutamine on liiga kulukas ning kuna heiteid saab vähendada ainult teatud koguses, siis on tegu lühiajalise lahendusega. (Wang et al., 2021) Taimede istutamine, et nad seeläbi süsihappegaasi sünteesiks on keskkonnasõbralik lahendus, kuna istutatakse ning taastatakse varem hävitatud alasid, aga see on pikaajaline protsess, mis kohest tulemust ei anna. Lisaks sõltub taimede fotosünteesi võime temperatuurist, päikesest ning sademetest. Kõik rohealad ei ole heidete neelajad vaid mõned hoopis tekitavad neid juurde. (Wang et al., 2021) Seega tuleb läbi mõelda kas soovitakse, et muutuste mõju oleks pikaajaline või saaks praegusel viisil jätkata võimalikult kaua.

Süsinikuneutraalsust võib pidada kliimaneutraalsuse sünonüümiks. Mõlema mõiste puhul mõeldakse inimtegevusel tekkinud süsiniku heidete vähendamist, aga kliimaneutraalsuse puhul soovitakse vähendada ka teiste kasvuhoonegaaside heiteid. (Arizona, i.a) Põhjus, miks nende kahe neutraalsuse poole püüeldakse on kliimasoojenemine. Pärast industrialiseerimist on süsihappegaasi hulk tõusnud kõrgeima tasemeni miljoni aasta jooksul. Selle tulemusena temperatuur maailmas tõuseb, see ohustab ökosüsteemi ning hakkab mõjutama inimeste igapäevaelu. (Zou et al., 2021)

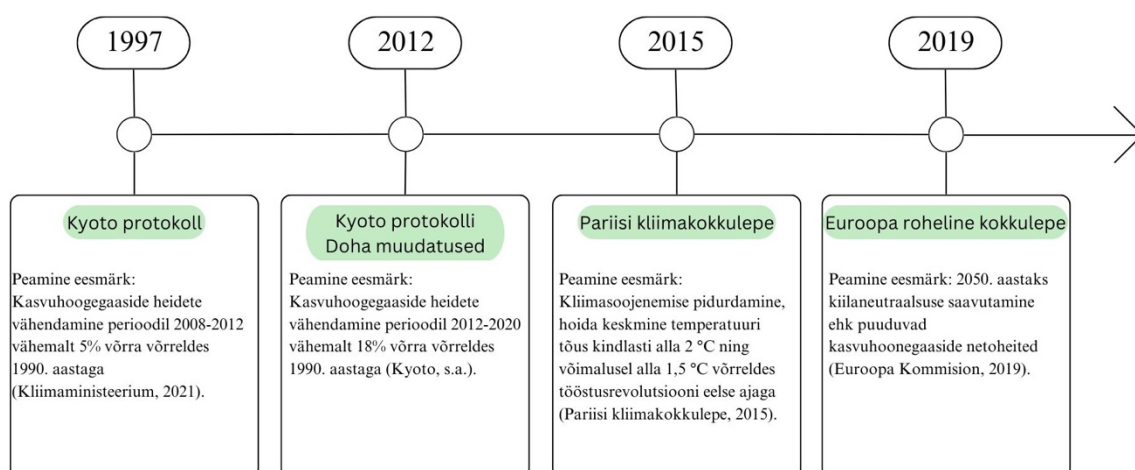
Esimene samm süsinikuneutraalsuse suunas tehti 1997. aastal, kui Jaapanis Kyoto linnas võeti vastu Kyoto protokoll, mille peamine eesmärk oli kasvuhoonegaaside heidete vähendamine. Baasaastaks võeti 1990 ning võrreldes sellega tuli perioodil 2008–2012

heitkoguseid vähendada 5% võrra. Eelkõige olid fookuses arenenud riigid, kuna nende tegevustest on tekkinud enim kasvuhoonegaase. (Kliimaministeerium, 2021a) 2012. aastal tehti protokoll Doha muudatused (vt. Joonis 1), sellega määrati uus periood, milleks oli 2013–2020. Perioodi eesmärgiks oli heidete vähendamine vähemalt 18% võrreldes 1990. aastaga. (ÜRO kliimamuutus, i.a) Rahvusvahelistes keskkonnalepingutes osalemine aitab riikidel end distsiplineerida ning heitekoguseid vähendada. Kyoto protokolliga suutsid riigid vähendada aastast heitekogust 17% võrra, Euroopa aga 25%. (ÜRO kliimamuutus, 2023)

Järgmine oluline samm kliimanetraalsuse suunas tehti Pariisi kliimakokkuleppega, mis võeti vastu 2015. aasta kliimakonverentsil. Peamine eesmärk on kliimasoojenemise pidurdamine. Lepiti kokku, et keskmise temperatuuri tõus hoitakse kindlasti alla 2 °C ning võimalusel püütakse piirata temperatuuri tõusu 1,5 kraadini võrreldes tööstusrevolutsiooni eelse ajaga. Lisaks peavad osalised kohanema kliimamuutustest põhjustatud mõjudega ning suunama oma rahastamisvood nii, et nende areng oleks vastupidav. Kokkuleppes on kirjas, et riigid võiksid heidete haripunkti jõuda nii kiiresti kui võimalik. (Pariisi kliimakokkulepe, 2015) Seega võiksid osalised koheselt hakata oma heiteid vähendama. Kokkuleppe võttis vastu 195 riiki ning see jõustus 4. novembril aastal 2016 (Kliimaministeerium, 2021b). Üks kokkuleppe vastu võtjatest oli ka Euroopa Liit. Kui Pariisi kliimakokkuleppe pani paika üldised alused, siis Euroopa Liit seadis endale konkreetsemad numbrilised eesmärgid.

Euroopa Liit on oma eesmärgid kirja pannud Euroopa rohelises kokkuleppes. See sõlmiti 2019. aastal ning peamiseks eesmärgiks seati, et aastaks 2050 puudub kasvuhoonegaaside netoheide ehk saavutatakse kliimanetraalsus, sellega oleks Euroopa esimene kliimanetraalne maailmajagu. (Euroopa Komisjon, 2019) Võrdluseks võib tuua Hiina, kes soovib süsiniku heitmete haripunkti saavutada 2030. aastaks ning süsinikuneutraalseks 2060. aastaks (ÜRO uudised, 2020). Rohelise kokkuleppe lühemaajalisteks eesmärkideks on netoheidete vähendamine 2030. aastaks. Võrreldes 1990. aasta tasemega tuleb neid vähendada vähemalt 50% ning võimaluse korral isegi viie protsendi võrra rohkem. (Euroopa Komisjon, 2019) Euroopa roheline kokkuleppe sõlmiti enne ülemaailmset koroonapandeemiat, mis mõjutas riikide majandust. Kliimanetraalsuse saavutamiseks on oluline, et toetataks majandust nii, et varakult tekiks ka sotsiaalne ning poliitiline toetus. (Wolf et al., 2021)

Joonisel 1 on välja toodud kliimanetraalsuse saavutamiseks sõlmitud lepingute ajatelg. On näha, et järjest tihedamalt võetakse vastu uusi kokkuleppeid, millega seatakse ka uusi eesmärgi. Kõik see aitab kaasa lõpliku, ehk kliimanetraalsuse, eesmärgi saavutamisel.

Joonis 1. Kliimaneutraalsuseks vajalike lepingute ajatelg

Allikas: Euroopa Komisjon, 2019; Kliimaministeerium, 2021; Kyoto (i.a.), Pariisi kliimakokkulepe, 2015; autori koostatud.

Lisaks eelnevalt mainitud kokkulepetele, on koostatud ka direktiive, mis mõjutavad erinevaid valdkondi. Üheks selliseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2018/844, mis mõjutab ehitusvaldkonda. Sellega muudeti direktiive 2010/31/EL ja 2012/27/EL, millest esimene oli hoonete energiatõhususe ning teine lihtsalt energiatõhususe kohta. Direktiivis on paika pandud näiteks pikaajaline renoveerimisstrateegia, eesmärgiga 2050. aastaks saavutada hooned, mis oleks energiatõhusad ning vähese süsihappegaasi heitega. Peamine eesmärk on siiski stabiilne ning säästlik energiasüsteem. (EL 2018/844, 2018)

Taastuvenergia tootmiseks on mitmeid viise, aga see sõltub suuresti ümbritsevast keskkonnast. Energia tootmiseks kasutatakse päikest, tuult, vett, maasoojust ning muid taastuvaid allikaid. Mielczarski 2020 arutleb, et inimestel peaks olema igal ajal ligipääs elektrienergiale, aga taastuvate energiaallikatega ei ole võimalik seda tagada. On riike, kus suur osa energiast toodetakse taastuvatest allikatest, aga perioodidel, kus seda ei ole võimalik teha, tuleb kasutada taastumatuid energiaallikaid nagu põlevkivi, gaas või tuumaenergia. (Mielczarski, 2020) Viimaste kasutamist soosivad riigid, kelle peamine eksporditav on mõni taastumatu energiaallikas, näiteks nafta. Riigid saavad toote ekspordist suurt tulu ning sektor aitab ka töökohti luua. Seega tegevuse aeglustamine ei kajasta nende riikide huve. (Papadis & Tsatsaronis, 2020) Lisaks on nendel riikidel võimalik oma toote hinda langetada, siis on ka teistel riikidel lihtsam ja odavam toota energiat taastumatutest allikatest. Kui oleks

efektiivseid viise energia talletamiseks, siis saaks perioodidel, kui näiteks tuult on rohkem, toodetud energiat talletada, et seda siis hiljem kasutada.

Energia talletamine on taastuenergia tootmisest suurem probleem. Kui taastuenergia tootmiseks on mitmeid viise, siis selle talletamine on keerulisem. Peamine probleem on talletamise efektiivsus, kuna oluline on jälgida protsessi energiakadu, mis omakorda sõltub ümbritsevast keskkonnast. Lisaks on tähtis ka süsteemi eluiga ning maksumus. Investeering ei tasu ennast ära, kui eluiga on lühike, samas kui see on pikem, võib see märkimisväärselt hinda tõsta, mis omakorda teeb selle kättesaamatuks. (Wang et al., 2021) Energia talletamise viisid on arengujärgus, kus need on küll kodustele majapidamistele kättesaadavad, aga võivad tihti osutada liiga kulukaks, seega tehakse valik odavamate alternatiivide kasuks.

Kliimaneutraalsuse suunas on rahvusvahelise kokkulepete näol tehtud juba mitmeid samme. Eelkõige on oluline mõista, millised muutused annavad lihtsalt lühiajalise tulemuse ning millised aitavad lõppeesmärgi saavutamisele kaasa. On selge, et muutusi tuleb teha energiasektoris, kuna sealt tuleb enim kasvuhoonegaase, lisaks on see alus teistele sektoritele.

1.2.Jätkusuutlikkuse kajastamise aruandlusraamistikud ning varasemad tehtud tööd

Aina kasvav mure kliimamuutuste, inimeste võrdsuse, veepuuduse, mitmekesisuse vähenemise ning muude probleemide üle on pannud inimkonda järjest enam mõtlema jätkusuutlikkuse peale, seda nii üksikisiku, ettevõtte kui ka planetaarsel tasemel. Seega on järjest tähtsamaks muutunud jätkusuutlikkuse kajastamine, et saavutada usaldusväärsus. (Singhania & Chadha, 2023) Osad ettevõtted avaldavad eraldi jätkusuutlikkuse aruandeid, teised integreerivad info majandusaasta aruandesse.

Global Reporting Initiative (GRI) on jätkusuutlikkuse kajastamise defineerinud, kui ettevõtte või organisatsiooni poolt esitatav informatsioon, milles käsitletakse ettevõtte igapäeva tegevusest tulenevaid majanduslike, keskkondlike ning sotsiaalseid mõjusid. (GRI, i.ab) Teine võimalus infot kajastada on ESG (*Environmental, Social, and Governance*) ehk keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisteedad. Need aitavad hinnata ettevõtete jätkusuutlikkust ja eetilist mõju. See võimaldab näha kaugemale kui finantsnäitajad. Neid kasutavad tihti investorid investeerimisotsuste tegemisel ja ka ettevõtted ise aruannete koostamisel. (Huang, 2021) Neid definitsioone võrreldes on kliimaneutraalsuse vaatest eelistatud keskkonna-, mitte majanduslikud teemad, seega tuleks käesolevas töös aruannete analüüsis lähtuda ESG teemadest.

Jätkusuutlikkuse kajastamine on muutunud tähtsaks nii investoritele kui ka aktsionäridele. Kuna kliimamuutus on aktuaalne teema, siis soovitakse olla kindlad, et nende

investeeringud oleksid kestlikud ning neid ei ohustaks muudatused, mis võivad toimuda. Seega soovitakse, et ettevõtted oleksid oma aruandluses läbipaistvad ning arusaadavad. Tähtsaks on muutunud ka näiteks tarneahelad. On oluline, et toorainete tarnimisel ei ohustataks metsa ega puhast joogivett. Sellised tegevused on potentsiaalsed äririskid. (Diwan & Amarayil Sreeraman, 2023) Kindlasti on jätkusuutlikkus tähtis ka ettevõtete klientidele, kuna järjest enam jälgitakse, et tooteid ei testita loomade peal, ei kasutata lapstööjõudu või ei tehta muid ebaeetilisi tegevusi. Selleks, et inimesteni jõuda peab olema jätkusuutlikkuse aruanne lihtsasti mõistetav ehk tuleb valida hea aruandlusraamistik.

Enim kasutatud aruandluse raamistik on Global Reporting Initiative (GRI) ehk globaalne aruandlusalgatus, mis asutati iseseisva rahvusvahelise organisatsioonina 1997. aastal. Raamistiku kasutab rohkem kui 10 000 organisatsiooni, rohkem kui sajast erinevast riigist. (GRI, i.a.) KPMG 2022. aasta uuringu järgi kasutab 78% maailma 250st suurimast ettevõttest GRI standardeid (KPMG, 2022). GRI standardid on jaotatud kolmeks suuremaks plokiks: teema-, sektori ning universaalsed standardid. Teemastandardid keskenduvad konkreetse teemaga seotud infole, näiteks jäätmed. Teema standardid jagunevad kolmeks: 200 (majanduslikud teemad), 300 (keskkonna teemad) ja 400 (sotsiaalsed teemad) (GRI Rootsi, 2021). Sektori standardid tõstavad aruandluse kvaliteeti ning keskenduvad suurima mõjuga sektoritele. Universaalsed standardid laienevad kõigile ettevõtetele, nende all käsitletakse standardite eesmärki, organisatsiooni olemust ning materiaalseid teemasid. (GRI Rootsi, s.a.) Materiaalsed teemad on need, mis näitavad organisatsiooni on kõige suuremat mõju majandusele, keskkonnale ja inimestele (GRI standardid, s.a.). GRI standardite puhul kasutatakse kajastamiseks tihti materiaalsus maatriksit. Selle puhul tehakse graafik, mille horisontaalteljel on konkreetse jätkusuutlikkuse teema tähtsus organisatsioonile ning vertikaalteljel sama teema tähtsus huvigruppidele (Ortar, 2020). See annab hea visuaali, millised teemad on kellele tähtsad.

Brasiilia ettevõtete seas läbi viidud uuringust selgus, et ettevõtted näevad GRI standardite kasutamise eelisena võimaluste ja ohukohtade leidmist. Rõhutati, et standardid on hea juhend edasipüüdlemiseks ning progressi järgimiseks. Puudustena toodi välja, et standarditel on madal kohandatavus ning liigselt indikaatoreid, millest mõnda ei ole võimalik kasutada. (Ferreira Quilice et al., 2018) Tugevusena võib veel välja tuua standardite tuntuuse, see tagab aktsepteeritavuse. Kindlasti sõltuvad eelised ja puudused ettevõttest, tegevusvaldkonnast ning muudest teguritest. Ka Eestis on GRI standardite kasutamine tavaline. Näiteks Eesti Energia ASi jätkusuutlikkuse aruanne põhineb nendel standarditel (Eesti Energia AS, 2023).

Teine enimkasutatud raamistik on *Task Force on Climate-related Financial Disclosures* (TCFD) ehk kliimaga seotud finantsteabe avaldamise töörühma suunised, mis avalikustati 2017. aastal Financial Stability Board'i (FSB) ehk finantsstabiilsuse nõukogu poolt. Kodulehe andmetel on TCFD kasutajaid üle nelja tuhande ning rohkem kui sajast erinevast riigist. Raamistik on jaotatud nelja peamisse kategooriasse: juhtimine, riskijuhtimine, strateegia ning mõõdikud ja eesmärgid. Need kategooriad on omavahel seotud ning neid toetavad 11 avaldamissoovitust, mis selgitavad, mida ja millise punkti all kirjeldada. (TCFD, i.a) Selle raamistiku eelisteks võib pidada võimalust keskenduda konkreetsele valdkonnale ning juures on ka materiaalsuse mõõde. Puudused on aga, et selle kasutamiseks peavad olema läbivad teadmised valdkonnast. Lisaks vajab raamistik veel arendamist, sest praegu on oht kaasata infot, mida tegelikult avalikustada ei soovita. (O'Dwyer & Unerman, 2020) KPMG 2022. aasta uuringu järgi kasutab TCFD standardeid 61% maailma 250st suurimast ettevõttest (KPMG, 2022). Nimelt kasutavad mitmed ettevõtted samaaegselt erinevaid raamistike.

Kolmas levinuim raamistik on *Sustainable Development Goals* (SDG) ehk säästva arengu eesmärgid, mis võeti vastu 2015. aastal Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) tippkohtumisel. Vastu võeti 17 säästva arengu eesmärki ning ühtlasi tegevuskava 2030. aastani. Säästva arengu eesmärgid on näiteks vaesuse ja nälja kaotamine, hea tervis ja heaolu, kvaliteetne haridus, sooline võrdõiguslikkus jne. (SDG, i.a) Selle raamistiku eelised on lihtne kasutamine, kuna kui teised standardid juba kasutuses, siis neid lihtne integreerida. Kui mitmed ettevõtted neid kasutavad ning teevad näiteks väikseid annetusi, siis mitme organisatsiooni peale kokku võib tulla suur panus. Puudused on ebastabiilsus, kuna neid kasutades on lihtne eksida, siis on kvaliteet riigiti erinev. Lisaks puudub aruandlusest süvitsi arusaam. (Bose & Khan, 2022) KPMG uuringu andmetel kasutab säästva arengu eesmärke 74% 250st maailma suurimast ettevõttest (KPMG, 2022). Üldiselt ei kaasa ettevõtted oma aruandlusesse kõiki eesmärke vaid valitakse välja sellised, mis on kooskõlas ettevõtte visiooni, missiooni ning muude tõekspidamistega ning kajastatakse neid. Seda, millised on energiaettevõtete aruannetes levinumad säästliku arengu eesmärgid, uuritakse töö empiirilises osas.

Tabelis 1 on välja toodud erinevate aruandlusraamistike võrdlus. Välja on toodud standardite täispikad nimed, lühendid ja ka eesti keelsed nimed. Lisaks on lühidalt kokku võetud raamistiku sisu. On näha, et nii GRI kui ka TCFD puhul on standardid jagatud suuremateks teemaplokkideks. Säästva arengu eesmärkide puhul on üks eesmärk konkreetne teema.

Tabel 1

Jätkusuutlikkuse aruandlusraamistikud

Standardi nimi	Global Reporting Initiative	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	Sustainable Development Goals
Lühend	GRI	TCFD	SDG
Eesti keelne nimi	Globaalne aruandlusalgatus	Kliimaga seotud finantsteabe avaldamise töörühma suunised	Säästva arengu eesmärgid
Sisu	Kolm teemaplokki: - Teemastandardid; - Sektori standardid; - Universaalsed standardid. (GRI Rootsi, 2021)	Peamised kategooriad: - Juhtimine; - Riskijuhtimine; - Strateegia; - Möödikud ja eesmärgid. (TCFD, i.a)	17 säästva arengu eesmärki, peamine eesmärk vaesuse kaotamine ja hea elukvaliteedi tagamine. (SDG, i.a)

Allikas: GRI standardid (i.a), SDG (i.a), TCFD, i.a; autori koostatud

Tabelis 2 on toodud eelpool kirjeldatud aruandlusraamistike eelised ja puudused. Ükskõik mis raamistiku kasutatakse, on eeliseks kindlasti organisatsiooni läbipaistvuse suurendamine. GRI puhul on eeliseks raamistiku tuntus, SDG puhul aga lihtne integreerimine mis ei nõua lisakulutusi. TCFD eeliseks on võimalus konkreetsele valdkonnale keskenduda, siis saab esitada ainult infot, mis on selles valdkonnas kõige tähtsam. Kui GRI puuduseks on liigselt näitajaid, mida ei anna valdkondadele hästi kohandad, siis TCFD puuduseks on, et see eeldab väga läbivaid teadmisi valdkonnast. SDG puhul on puuduseks aruandluse pealiskaudsus, kuna ettevõtted esitavad erineva kvaliteediga informatsiooni ning saab ka eesmärgid lihtsalt kirja panna. Raamistike eelised ja puudused sõltuvad valdkonnast, poliitilisest olukorrast ja teistest teguritest.

Tabel 2

Jätkusuutlikkuse aruandlusraamistike eelised ja puudused

Standardi nimi	Global Reporting Initiative	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	Sustainable Development Goals
Lühend	GRI	TCFD	SDG
Eelised	- Laialdaselt levinud; - Võimaluste ja ohukohtade avastamine; - Edasipüüdlemine; - Progressi jälgimine. (Ferreira Quilice et al., 2018)	- Lisab juurde materiaalsuse mõõtmise. - Valdkonna keskne kajastamine. (O'Dwyer & Unerman, 2020)	- Väiksed teod võivad saada kokku suureks. - Rakendamisel kulud madalad või puuduvad. (Bose & Khan, 2022)
Puudused	- Madal kohandatavus. - Liigselt näitajaid. - Näitajate kasutamise piiratus. (Ferreira Quilice et al., 2018)	- Eeldab läbivaid teadmisi valdkonnast. - Vajab arendamist, võiks olla lihtsamini kasutatav. - Soovimatu info oht. (O'Dwyer & Unerman, 2020)	- Puudub süvitsi arusaam aruandluse sügavusest. - Kvaliteet riigiti erinev, lihtne eksida. (Bose & Khan, 2022)

Allikas: Bose & Khan, 2022; Ferreira Quilice et al., 2018; O'Dwyer & Unerman, 2020; autori koostatud.

Kajastamise puhul on oluline mõista, millised teemad on ettevõttele olulised. Kindlasti sõltub see tegevusvaldkonnast, aga üldised põhimõtted on sarnased. Ärikonsultatsioonifirma PwC on oma Slovakkia haru veebilehel toonud välja, millised keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimise teemad peaksid olema jätkusuutlikkuse aruandes kajastatud. Keskkonnateemadest peaks olema kajastatud: kliimamuutus, reostus, vee- ja mereressurss, bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid ning ressursside kasutamine ja ringmajandus. Sotsiaalsetest teemadest: oma tööjõud, töötajad väärtusahelas, mõjutatud kogukonnad ning kliendid ja lõppkasutajad. Juhtimise teemal peaks aruandes olema äriplaneerimine. (PwC, i.a) See annab ettevõtetele hea põhja ning edasi saab valida vastavalt riigile ja tegevusvaldkonnale, mis veel oluline on.

Nii ettevõtte enda kui ka analüüsi jaoks on oluline mõista, kes on huvigrupid ning millised on nendega seotud eesmärgid. Schramade ja Schoenmaker (2019) vastasid oma juhtumianalüüsis küsimustele, millega analüütikud saaksid jätkusuutlikkuse investeeringute

analüüsi põimida. Küsimustele vastati Hollandi meditsiinitehnoloogia ettevõtte Royal Philips põhjal. Üks kasutatud küsimustest oli: “Millised on ettevõtte peamised huvirühmad?”. Lisaks huvigruppide kindlaks tegemisele täideti ka mõju tööriist (*impact tool*), kus analüüsiti huvigruppidega seotud lühi- ja pikaajalisi eesmärke ning nende saavutamise toetamist ja takistamist. (Schramade & Schoenmaker, 2019) Seda küsimust ja mõju tööriista saab kasutada ka jätkusuutlikkuse aruannete analüüsimisel, kuna aitab hinnata ettevõtete teadlikust.

Jätkusuutlikkuse aruannete analüüsimiseks on kasutatud tekstianalüüs. Tekstianalüüs on levinud meetod, kui analüüsitavas objektis on peamiselt tekst. Seda tehakse üldiselt mõne tarkvara abil, eesmärgiga muuta tekstiline info andmeteks, et seda objektiivsemalt analüüsida. Heichl ja Hirsch (2023) kasutasid jätkusuutlikkuse aruannete analüüsimiseks tekstianalüüsi, kus kombineeriti omavahel ESG teemad ja ajalise seose. Selle eesmärk oli teada saada, kui täpselt aruannetes ESG teemasid kajastatakse. Analüüsiti nelja Euroopa riigi kõrgeimatel börsiindeksitel olevaid ettevõtteid. Tekstianalüüsis kasutati jätkusuutlikkuse aruannete analüüsiks mõeldud sõnastiku, mis kombineeriti *bag-of-words* lähenemisega. See lähenemine ei arvesta struktuuri ja järjekorraga ning esitab tekstidokumente vektorites. Tulemuseks saadi, et ettevõtted kajastavad pigem tulevikuplaane ning keskkonnaga seotud teemasid. Metoodika andis hea võimaluse riike ja ettevõtteid võrrelda. Takistuseks oli, et aruanded olid algselt valminud vastava riigi keeles ning seejärel tõlgitud inglise keelde, seega võis tekst muutuda. (Heichl & Hirsch, 2023)

Teine võimalus jätkusuutlikkuse aruandeid hinnata on sisuanalüüs. Seda saab kasutada nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivsete andmetega ning tegu on paindliku analüüsimeetodiga, kus kindlaid piire paigas ei ole. Autor saab ise valida, mida ning kuidas analüüsitakse. Aggarwal ja Singh (2018) kasutasid oma töös just seda meetodit. Selleks loodi kodeerimistabelid, kus hinnati nii teemade kajastamise hulka, kui ka kvaliteeti. Esiteks, tehti selgeks, millised teemad on üldse kajastatud, seda hinnati vastavalt null (kui ei ole kajastatud) ning üks (kui on kajastatud). Teiseks, hinnati kajastamise kvaliteeti kuue punkti skaalal (0–5), kus maksimumpunktid sai, kui oli kõik asjakohane lahti seletatud ning kajastatud kirjeldav ja ettevõtte keskne informatsioon. Valimis olid India ettevõtted. Tulemuseks oli India jätkusuutlikkuse kajastamise praktikate ülevaade, millised teemad ning kui hea kvaliteediga on kajastatud. Lisaks selgus, et näiteks kõige vähem raporteeritud on töötajatega seotud teemad. Kuna valimis olid ka erinevate sektorite ettevõtted, võimaldas see lähenemine ka sektoreid omavahel võrrelda. (Aggarwal & Singh, 2019)

Clarkson et. al (2008) kasutasid enda töös sarnast hindamise süsteemi, nagu eelnevalt kirjeldatud, eesmärgiga hinnata, millises ulatuses ettevõtted enda jätkusuutlikkuse aruandes teemasid kajastavad. Kokku valiti seitse kategooriat, millest nelja peeti “raskeks” ja kolme “kergeks” teemaks. “Rasketeks” teemadeks peeti neid, millega ettevõtte saab näidata oma pühendumust keskkonna parandamise osas. “Kergete” teemad all oli muu, näiteks töötajatega seotud info. (Clarkson et al., 2008) Ong et. al (2015) arendasid sama süsteemi sammu võrra edasi. Kui varem kajastati infot keskkonna vaatest, siis see süsteem integreeriti GRI raamistiku majanduslike, sotsiaalsete ja juhtimise tulemusnäitajad. Analüüsiti Austraalia tootva sektori ettevõtteid. Eeldati, et ettevõtted kajastavad “kergeid” teemasid rohkem ning nii ka oli. Lisaks selgus, et jätkusuutlikkuse informatsiooni ei kajastata mitte keskkonna vaid majanduslikust vaatest. (Ong et al., 2016)

Eelpool kirjeldatud sisuanalüüsi meetodikat on kasutatud ka jätkusuutlikkuse aruannete analüüsimisel bakalaureusetöös. Joonas Kangruoja kasutas oma töös „ESG aruandluse võrdlemine laevafirmade näitel“ just sellist meetodikat. Töös uuriti Eesti laevafirmade jätkusuutlikkuse aruandeid. Koostati kaks kodeerimistabelit, millest ühes uuriti, kui mitut teemat aruandes esitati. Teises uuriti, kui detailselt seda tehti. Võimalik oli saada 0–4 punkti. Tulemuseks saadi, et kõige rohkem tegureid kajastas Tallink Grupp, kes saavutas kõige kõrgema tulemuse ka detailsuse hindamisel. (Kangruoja, 2023)

Euroopa energiaturgu on viimastel aastatel palju mõjutanud Ukraina ja Venemaa vaheline sõda. 2022. aasta 24. veebruaril alustas Venemaa täieulatusliku sõjalist pealetungi Ukrainale. Seetõttu on Euroopa ja ka muu maailma suhtumine Venemaaga äri ajamise osas muutunud. Enne sõda imporditi suur osa gaasi Euroopasse just Venemaalt. Seega, kui import peatati, tõusis gaasi hind märkimisväärselt, mis omakorda tõi kaasa ka alternatiivsete energialiikide hinnatõusu. Juba kaks nädalat pärast sissetungi tegid Euroopa Liidu riigid otsuse vähendada sõltuvust vene gaasist, naftast ja kivisöest. Venemaale on lisandunud ka hulk muid sanktsioone ning nende kõigi põhjuste koosmõjus on import Venemaalt märkimisväärselt vähenenud. (Boehm & Wilson, 2023) See on ka tarbijatele, eriti Eestis, järjest olulisem, et nende tarbitavad tooted ja teenused ei oleks seotud Venemaaga. Seetõttu on oluline, et ettevõtted seisukohti ja tausta aruannetes läbipaistvalt käsitleksid.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et jätkusuutlikkuse kajastamise võimalused on arenenud ning iga organisatsioon saab valida endale sobiva raamistiku, mille järgi oma jätkusuutlikkuse teavet kajastada. Varem tehtud töödest selgus, et jätkusuutlikkuse aruannete analüüsimiseks sobib nii tekstianalüüs kui ka sisuanalüüs. Valiku peab tegema vastavalt analüüsitavale aruandele.

2. Jätkusuutlikkuse aruandluse hindamine

2.1. Metoodika, andmed ja valimi iseloomustus

Käesolevas töös analüüsitakse ettevõtete Eesti Energia, Latvenergo ning Vattenfall jätkusuutlikkuse aruandlust ning selle võrreldavust. Kõigi kolme ettevõtte puhul on jätkusuutlikkuse aruanne osa aastaaruandest ning see on kättesaadav nende kodulehtedel. Kasutatakse 2022. aasta aruandeid, kuna 2023. aasta aruanded ei ole veel koostatud. Kõikidest raportides on kasutatud *Global Reporting Initiative* (GRI) ehk globaalse aruandlusalgatuse standardeid.

Eestis on vähe energiaettevõtteid ning enamik neist ei koosta jätkusuutlikkuse aruandeid. Seega tuli ettevõtteid leida lähiriikidest. Valituks osutus Läti, mis on geograafilise asukoha ning ka muude näitajate poolest Eestiga üsna sarnane. Kolmas Balti riik Leedu valikusse ei mahtunud, kuna 2021. aastal sõltus energia valdkond 75% ulatuses impordist, Lätil oli sama näitaja 40,1% ning Eestil ainult 1,5% (Euroopa Komisjon, 2023). Valituks osutus Rootsi, kelle 2022. aasta kogutarbimisest 66% moodustas taastuvallikatest toodetud energia, Lätil 43,3% ning Eestil 38,5% (Eurostat, 2023). Seega võib Rootsi olla heaks võrdlusmomendiks.

Valimi ettevõtted on Lätist, Eestist ja Rootsist ning kõik need riigid on osalised elektribörsil Nord Pool. Kokku on Nord Pooli kliente rohkem kui 400 ning seda 20st erinevast riigist. Börsil kauplevad elektritootjad, kes kas ostavad või müüvad elektrit. Ostetud elekter müüakse edasi lõppkliendile. Börsil kujundab hinna nõudluse ja pakkumise suhe. Üldjoontes peetakse börsi ühiskonnale kasulikuks, kuna kui tootmise vähenemise tõttu hind tõuseb, siis on võimalik kindlaks teha, kus viga on. (Nord Pool, i.a) Kõik kolm riiki on ka Euroopa Liidu liikmed ning peavad seega Euroopa Liidu ja nõukogu määruse 2018/1999 järgi saavutama 2030. aasta ning pikaajalised eesmärgid. Nende jälgimiseks peab iga 10 aasta järel esitama energia- ja kliimakava. (EL 2018/1999, 2018)

Esimeseks valituks osutus Läti ettevõtte Latvenergo. Nende enda väitel on nad ühed suurimad elektrienergiaga kauplevad Baltikumis. Ettevõtte asutati 1939. aastal. Kontserni emaettevõtte on Latvenergo AS, mille kõigi aktsiate omanik on Läti Vabariik ning neid haldab Läti Majandusministeerium. 2022. aasta lõpu seisuga oli kontsernis 3316 töötajat, kuus tütarettevõtet ning umbes 818 000 klienti. Latvenergo tegutseb nii Eestis, Lätis kui ka Leedus. Turuosad nendes riikides on 2022. aasta seisuga vastavalt 9%, 50% ja 10%. Eesti kliente teenindab Elektrum Eesti OÜ. Pakutavad teenused on elektripaketid, päikeseenergia lahendused, elektriautode laadimine, kindlustus ning taastuvenergia. (Latvenergo AS, 2023)

Rahvusvahelise energiaagentuuri (IEA) andmetel toodetakse Lätis 43% energiast biokütustest ja jäätmetest. Pea 34% energiast toodetakse naftast ning 17% maagaasist. 55% elektrienergiast moodustab hüdroelekter ning 24% maagaas. (IEA Läti, i.a) Läti on Euroopa Liidu liige ning jälgib seega Euroopa Liidu direktiive. Oluline direktiiv on 2010/31/EL, mille keskmes on hoonete energiatõhusus, mille puhul tuleb arvestada ka kohaliku kliimaga (Elektrum Läti, s.a.). Selle edasiarendus on direktiiv 2018/844, mille peamine eesmärk on luua energiasüsteem, mis oleks keskkonnasõbralik ning säästlik (EL 2018/844, 2018). 2030. aastani on Lätil ka veel säästva arengu strateegia ning perioodiks 2021–2030 riiklik energia- ja kliimakava. Lisaks eelnevale, võeti 2016. aastal vastu ka energiatõhususe seaduse. Selle eesmärk on ressursside tõhus kasutamine, et jätkuks säästev areng ning väheneks kliimamuutus. (Elektrum Läti, s.a.)

Teine valitud ettevõtte on Eesti Energia AS. Sarnaselt Latvenergo AS-ile on ka Eesti Energia rahvusvaheline ettevõtte, mis tegutseb Eestis, Lätis, Leedus, Poolas ja Soomes. Ettevõtte ainuaktsionär on Eesti Vabariik, keda koosolekutel esindab rahandusminister. (Eesti Energia AS, 2023) Eesti Energia kontserni algusaastaks peetakse 1945. aastat (Eesti Energia, i.a). 2022. aasta lõpu seisuga töötas ettevõttes 5361 inimest. Eesti energia turuosa on Eestis 56%, Lätis 24,7%, Leedus 17,4%, Poolas 0,9% (Eesti Energia AS, 2023).

Rahvusvahelise energiaagentuuri andmetel toodeti Eestis 2022. aastal 63% energiast kivisöest ning 25.3% biokütustest ja jäätmetest. 66.5% elektrist toodeti samuti kivisöest ning 17.1% biokütustest. (IEA Eesti, i.a) Eesti on oma energiapoliitika eesmärgiks võtnud avatud turu, kus on mitmeid teenusepakkujaid (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2022). Riiklike energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks on energiamajanduse korralduse seadus. Sätestatud teemade hulgas on energiasääst, tootmise ja tarnimise tõhusus, energiatarbimise mõõtmine jne. (Energiamajanduse korralduse seadus, 2016) Energiaturule teostab järelevalvet konkurentsiamet, kellega peavad kõik turu ettevõtted koostööd tegema (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2022). Sarnaselt Lätiga on ka Eestil määruse 2018/1999 järgi koostatud riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030. Sellega antakse ülevaade meetmetest, mille abil saavutatakse Euroopa Liidu kliimaeesmärgid. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2023) Kuna nii Eestil kui ka Lätil on Euroopa Liidus, siis on üldiselt regulatsioonid sarnased.

Kolmandaks valitud ettevõtteks osutus Vattenfall AB. Tegu on Rootsi ettevõttega, mille peamised turud on lisaks veel Saksamaa, Holland, Taani ja Suurbritannia. Lisaks tegutsetakse veel Soomes, Prantsusmaal ning Norras. Ettevõtte ainuomanik on Rootsi riik. Ettevõttes töötas 2022. aasta lõpu seisuga umbes 20 000 inimest. (Vattenfall AB, 2023)

Asutamisaastaks peetakse 1909. aastat ning tegu võib olla ühtlasi ka maailma esimese riigi omandisse kuulunud energiaettevõttega (Vattenfall, i.a).

Rahvusvahelise energiaagentuuri andmetel toodeti Rootsis 2022. aastal energias 28.9% biokütustest ja jäätmetest, 28% tuumaenergiast ning 18.6% naftast. Elektrienergiast peamised tootmisviisid olid: 40.6% hüdroenergia, 30% tuumaenergia ning 19.1% tuuleenergia. (IEA Rootsi, i.a)

Rootsi energiaturu toimimist kontrollib Rootsi Energiaturu Inspeksioon ning selle toimimist reguleerivad Rootsi seadused, mida omakorda võivad reguleerida Euroopa Liidu direktiivid. Rootsi Energiaturu Inspeksioon kontrollib võrgutasud mõistlikust, jälgib elektri varustuskindlust jne. (Energimarknadsinspektionen, 2020) Seega on kolme riigi olukord suhteliselt sarnane, kui ka Rootsil on direktiivi 2018/1999 koostatud riiklik energia ja kliimakava aastani 2030. Rootsis on rohkem kui 140 teenusepakkujat, kelle vahel kliendid saavad alates 1996. aastast valida. Lisaks peab kõikidel hoonetel, mis on ehitatud pärast 2006. aasta algust, olema energia deklaratsioon, mida tuleb uuendada iga kümne aasta tagant (Swedish Institute, 2023).

Tabelis 3 on välja toodud kolme ettevõtte andmed. On selgelt näha, et Latvenergo ja Eesti Energia on suuruselt sarnased ning tegutsevad ka samadel turgudel. Vattenfall seevastu on märkimisväärselt suurem ettevõtte ning tegevusriigid on samuti teised. Kuna Vattenfallil on ka kõige rohkem kliente, peaks avalik huvi nende tegemiste vastu olema suurem.

Tabel 3.

Latvenergo ASi, Eesti Energia ASi ja Vattenfall AB võrdlus.

	Latvenergo AS	Eesti Energia AS	Vattenfall
Omanik	Läti Vabariik	Eesti Vabariik	Rootsi riik
Asutamisaasta	1939	1945	1909
Tegevusriigid	Läti, Leedu, Eesti,	Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome.	Rootsi, Saksamaa, Holland, Taani, Suurbritannia, Soome, Prantsusmaa ja Norra.
Töötajate arv (2022. aasta seisuga)	3316	5361	u 20 000

Klientide arv (2022. aasta seisuga)	818 000	605 397	14 miljonit
--	---------	---------	-------------

Allikas: Autori koostatud

Järgnevalt antakse ülevaade, kuidas võrreldakse Eesti Energia, Latvenergo ja Vattenfalli jätkusuutlikkuse aruandeid. Nagu eelpool mainitud, siis kõigi kolme ettevõtte aruannete koostamiseks on kasutatud GRI aruandlusraamistiku. Lisaks on kajastatud ka säästva arengu eesmärgid. Analüüsimiseks kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille etapid on andmete kogumine, kodeerimine, hindamine ning tulemuste tõlgendamine. Metoodika valik tehti vastavalt aruannetele, nimelt tekstianalüüsi ole võimalik teha, kuna Eesti Energia jätkusuutlikkuse aruandes on teksti osakaal väike.

GRI ja SDG elementide analüüsi teostatakse erinevatel viisidel. Kuna säästva arengu eesmärkide puhul ei kajasta ettevõtted kõiki eesmärgid vaid valivad need, mis on kõige südamelähedasemad või millesse panustatakse rohkem, siis ei saa nende kajastamist analüüsida samamoodi, kui GRI standardeid. GRI standardite puhul saaks analüüsi teha GRI ja ESG teemade alusel. Ainus erinevus on, et esimeses on majandus-, teises aga keskkonnateemad. Otsus tehti just ESG teemade kasuks, kuna kliimaneutraalsuse vaatest on aktuaalsemad keskkonna teemad. GRI standardite analüüs on jagatud nelja ossa: *Environmental*, *Social* ja *Governmental* ehk keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisteemad. Lisaks neile analüüsitakse veel organisatsioonide üldise info kajastust. Analüüsi käigus uuritakse, milliseid tegureid ning kui kvaliteetselt on aruannetes kajastatud.

Säästva arengu eesmärkide analüüsimine on osati keerukam, kui GRI standardite, sest ettevõtted võivad kajastada täiesti erinevaid eesmärgid. Kõigi ettevõtete aruannetes on kajastatud SDG eesmärgid, seega tehakse lihtne analüüs, mille käigus tuuakse välja, kes mida oluliseks peab ning millisel määral eesmärgid kajastatakse.

Lisaks SDG ja GRI hindamisele, teostati ka huvigruppidega seotud eesmärkide analüüs. Selleks kasutati küsimust: "Millised on ettevõtte peamised huvirühmad?". Schramade ja Schoenmaker (2019) kasutasid sama küsimust enda juhtumi analüüsis. Lisaks täideti ka mõju tööriist ehk *impact tool*. Tööriista abil saab teada, millised peamiste huvigruppidega seotud lühi- ja pikaajalised eesmärgid ning kuidas aidatakse kaasa ning takistatakse nende saavutamist. (Schramade & Schoenmaker, 2019)

GRI standarditest valiti analüüsi üldiseid standardeid. Teemastandarditest valiti 300 (keskkonna teemade) ja 400 (sotsiaalsete teemade) seast. Lisaks analüüsitakse nende

ettevõtete puhul ka EU (Electric Utilities) sektori ehk elektriettevõtete standardeid. Neid võib leida nii üldiste kui ka ESG teemade hulgas.

GRI standardite kajastamise hulga ja kvaliteedi analüüsimiseks koostati kodeerimistabel (vt Lisa A). Standardid, mille olemasolu ja kvaliteeti kontrollitakse said valitud ärikonsultatsiooni teenuseid pakkuva organisatsiooni PwC soovitude, aktuaalsuse ning tähtsuse järgi. PwC soovitude järgi prooviti keskkonna temadest kaasata: kliimamuutus, reostus, vee- ja mereressurs, bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid ning ressursside kasutamine ja ringmajandus. Sotsiaalsete teemade puhul: oma tööjõud, töötajad väärtusahelas, mõjutatud kogukonnad ning kliendid ja lõppkasutajad. Juhtimise teemal üritati kontrollida ärilise käitumise kajastamist. (PwC, i.a) GRI standardite hulgast leiti neid teemasid kajastavad standardid ning neile lisati valdkonna puhul aktuaalseid standardeid.

Hindamisel oli võimalik saada 0–4 punkti. Punkte jagati järgnevalt:

- 0 punkti, kui vastavat teemat ei olnud käsitletud;
- 1 punkt, kui GRI standard on välja toodud või teemat mainitud;
- 2 punkti, kui lisaks eelnevale on ka andmed või seletav tekst;
- 3 punkti, kui kajastus on vastavuses GRI nõudmistega;
- 4 punkti, kui täidetud eelmine nõudmine, lisatud ka tekstiline seletus ja võimaluse korral andmed ning analüüsitakse mineviku, mitte ei räägita ainult tulevikust.

Valimisse mahtus 29 standardit, seega maksimaalselt võis üks ettevõtte saada 116 punkti. Hindamisel arvestatakse, et ettevõtte aruandes ei pea kaetud olema kõiki alusstandardeid vaid piisab, kui üks neist on maksimaalsete punktide vääriliselt täidetud. Näiteks, kui hinnatakse GRI 301 standardit, siis piisab, kui kaetud on alusstandard 301-1. Kuna üldine teema mida kajastatakse on sama, siis ei lisata analüüsi liigset keerukust. Universaalsete ja elektriettevõtete standardite puhul kontrollitakse aga konkreetse alusstandardi esitamist. Näiteks GRI 2-27 puhul saab maksimumi ainult juhul kui just seda on eeskujulikult kajastatud.

2.2. Energiaettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete analüüs

Järgnevalt esitatakse valimi ettevõtete SDG eesmärkide, üldiste standardite kajastamise, ettevõtete huvigruppide analüüsi ning keskkonna-, sotsiaalsete- ja juhtimise aspektide analüüsi tulemused. Latvenergo AS on valinud kolm peamist säästva arengu eesmärki: “taskukohane ja puhas energia” (7. eesmärk), “tööstus, innovatsioon ja taristu” (9. eesmärk) ning “kliimameetmed” (13. eesmärk). Tuuakse välja, kuidas erinevates valdkondades eesmärkide saavutamisse panustatakse. Lisaks on grupp sõnastanud ka endale selged eesmärgid, näiteks süsihappegaasi heidete vähendamine. (Latvenergo AS, 2023)

Eesti Energia on säästva arengu eesmärkidele lähenenud teise nurga alt ning on valinud endale fookusteemad, sõnastanud nende kohta 2026. aasta eesmärgid ning leidnud seose säästva arengu eesmärkidega. Kokku on märgitud 10 eesmärki. Kolm valitud valdkonda, milles eesmärke sõnastati on: “kliima soojenemise leevendamine ja energiatootmise negatiivse keskkonnajalajälje alandamine”, ”inimest väärtustav „teekond nulli“” ning “läbipaistev ja eetiline ühingujuhtimine”. (Eesti Energia AS, 2023)

Vattenfall AB on valinud kuus säästva arengu eesmärki, kus nad saavad globaalselt avaldada kõige suuremat mõju. Need on üldised eesmärgid, aga ettevõtte on valinud veel detailsemad alaeesmärgid. Mitmed neist on tähtajaga 2030 ning ettevõtte toob ka näiteid, kuidas nende saavutamisesse panustatakse. SDG eesmärke on Vattenfall oma jätkusuutlikkuse aruandes läbivalt kasutanud. Pea iga teema juures tuuakse välja, milliste eesmärkide saavutamisse selle teema puhul panustatakse. Sama lähenemist kasutas ka Eesti Energia, aga nende puhul on seostamine üldisem, mitte iga uue teema juures eraldi. (Vattenfall AB, 2023)

Tabelis 4 on välja toodud, milliseid säästva arengu eesmärke ettevõtted kajastasid. Eesti Energial on eesmärke kõige rohkem. Seega jääb mulje, et nad ei ole täpset suunda paika pannud vaid toovad lihtsalt välja, et proovitakse igale poole natuke panustada. Teiste ettevõtete puhul on selgemalt kontsentreeritud teatud eesmärkidele.

Tabel 4

Ettevõtete säästva arengu eesmärgid

Latvenergo	Eesti Energia	Vattenfall
“Taskukohane ja puhas energia” (7. eesmärk)	“Hea tervis ja heaolu” (3. eesmärk)	“Taskukohane ja puhas energia” (7. eesmärk)
“Tööstus, innovatsioon ja taristu” (9. eesmärk)	“Sooline võrdõiguslikkus” (5. eesmärk)	“Tööstus, innovatsioon ja taristu” (9. eesmärk)
“Kliimameetmed” (13. eesmärk)	“Taskukohane ja puhas energia” (7. eesmärk)	“Kestlikud linnad ja kogukonnad” (11. eesmärk)
	“Inimväärne töö ja majanduskasv” (8. eesmärk)	“Vastutustundlik tarbimine ja tootmine” (12. eesmärk)
	“Tööstus, innovatsioon ja taristu” (9. eesmärk)	“Kliimameetmed” (13. eesmärk)

	“Ebavõrdsuse vähendamine” (10. eesmärk)	“Üleilmne koostöö eesmärkide saavutamiseks” (17. eesmärk)
	“Kestlikud linnad ja kogukonnad” (11. eesmärk)	
	“Vastutustundlik tarbimine ja tootmine” (12. eesmärk)	
	“Kliimameetmed” (13. eesmärk)	
	“Rahu, õiguskaitse ja tugevad institutsioonid” (16. eesmärk)	

Allikas: Latvenergo AS, 2023; Eesti Energia AS, 2023; Vattenfall AB, 2023; autori koostatud.

Lisaks SDG eesmärkide analüüsimisele on oluline mõista, kuidas ettevõtte on analüüsinud üldiseid GRI standardid. Üldise info kajastamise puhul hinnati järgneva sisuga GRI standardite kajastatavust (GRI standardid, i.a):

- GRI 3: Materiaalsed teemad. Tähtsamate teemade selgeks tegemine ning nende käsitlemine.
- GRI EU3: Era-, tööstus-, institutsioonilised- ning kaubanduslikud kliendid. Kliendigruppide osakaalud.

Analüüsi tulemused on nähtavad lisas A. Nende kahe standardi analüüsimisest selgus, et Eesti Energia ei ole üldiseid aspekte enda aruandes kajastanud. Teiste ettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete alguses on toodud materiaalsus maatriks, kust saab kohe teada, millised teemad on olulised ettevõttele ning millised sidusrühmadele. See annab alustuseks hea ülevaate ning ka aimduse, millest aruandes rohkem juttu on. Olgugi et Latvenergo aruandes ei ole mainitud GRI standardit, on kogu nõutud info eeskujulikult kajastatud ning seega sai ettevõtte ikkagi maksimumpunktid. Vastasel juhul oleks tulemus hindamissüsteemi järgi põhjendamatult madal. Erinevate kliendigruppide tutvustamine on alguses samuti oluline, kuna see võib põhjendada ettevõtete aruannetes valitud standardeid. Näiteks kui kliendid on ainult teised ettevõtted, on huvide konfliktide tekkimise tõenäosus suurem kui eraklientide puhul.

Energiaettevõtete puhul valiti peamisteks huvirühmadeks töötajad, kliendid ning riik. Töötajad on olulised, kuna neist sõltub, toote ja teenuse kvaliteet, kliente on vaja, et äri oleks edukas ja jätkusuutlik ning kõigi kolme ettevõtte puhul on omanik riik.

Tabelis 5 on toodud Latvenergo ASi aruande täidetud mõju tööriist, millega hinnati ettevõtte lühi- ja pikaajalisi eesmärke peamiste huvigruppide põhjal. Kõige üheselt mõistetavamad olid riigiga seotud eesmärgid, kuna ettevõtte ülesanne on majandust elavdada ning panustada ka energia turvalisusesse. Klientidega seotud eesmärgid läksid ettevõtte tegevustega vastuollu, kuna eesmärgiks oli suhete tugevdamine ja mugavam toodete pakkumine, aga infot saab mobiilirakenduses ning kliendiportaalis kahes keeles. Nagu eelpool mainitud, tegutseb ettevõtte mitmes riigis ning sellisel juhul võivad teenused olla inimestele kättesaamatud. Sarnane probleem võib esineda ka töötajate koolitamisega, kuna osa materjale on saadaval vaid interneti vahendusel ja kõigil ei pruugi olla neile ligipääsu.

Tabel 5

Latvenergo ASi huvigruppide eesmärkide analüüs.

	Töötajad	Kliendid	Riik
Jätkusuutlikkusega seotud lühiajalised eesmärgid	Kommunikatsiooni ja koostöö parandamine.	Kliendisuhete tugevdamine.	Dividendide ja maksude maksmine, energia nõudluse rahuldamine.
Jätkusuutlikkusega seotud pikaajalised eesmärgid	Harida ja arendada töötajaid, propageerida individuaalset vastutust.	Klientidega pikaajaliste ning mõlemale poolele kasulike suhete ehitamine.	Panustada majanduse arengusse, energiasektori turvalisusesse ning iseseisvusesse.
Kuidas toetatakse eesmärkide saavutamist?	Korraldatakse koolitusi, loenguid jms.	Arendatakse klienditeeninduse kanaleid.	Investeeringud üldiselt ning taastuvenergiasse, varustuskindlus.
Kuidas saavutamist pärsitakse?	Paljud koolitused ja materjalid internetis, seega ei pruugi olla kõigile kättesaadavad (lk 89)	Kliendiportaal ja mobiilirakendus saadaval ainult läti ja inglise keeles. (lk 79)	Töökohtade liigutamine teistesse riikidesse. (lk 12)

Allikas: Latvenergo AS, 2023; autori koostatud.

Eesti Energia ASi huvigruppide eesmärkide analüüs on näha tabelis 6. Töötajatega seotud eesmärkideks oli naiste osakaalu suurendamine ning võrdsete võimaluste tagamine. Selles esineb aga ohukoht, kuna kui hakatakse kunstlikult naiste osakaalu suurendama, siis ei

ole kõigil võrdsed võimalused, vaid eelistatakse teatud gruppi inimesi. Kliendirahulolu on küll langenud, aga kuna üheks eesmärgiks on uute roheliste teenuste ja toodete reklaamimine, siis on osaline pahameel põhjendatud. Riigiga seotud eesmärgid on sarnased eelmise ettevõttega, kui makstakse dividende ning tegeletakse ka varustuskindluse parandamisega. Lisaks on Eesti Energia roll töökohtade säilitamisel, eriti Ida-Virumaal.

Tabel 6

Eesti Energia ASi huvigruppide eesmärkide analüüs.

	Töötajad	Kliendid	Riik
Jätkusuutlikkusega seotud lühiajalised eesmärgid	Naiste osakaalu suurendamine ettevõttes.	Klientidel lihtsam liituda.	Dividendide maksmine ja töökohtade säilitamine.
Jätkusuutlikkusega seotud pikaajalised eesmärgid	Tagada kõigile võrdsed võimalused.	Kliendid suunata roheliste teenuste ja toodete poole.	Võrgu töökindluse parandamine ja tootmisvõimekuse suurendamine.
Kuidas toetatakse eesmärkide saavutamist?	Korraldatakse üritusi ja kursusi.	Reklaamitakse kogu ettevõtet ning lahendusi.	Muudetakse energia tootmise viise ning tehakse investeeringuid.
Kuidas saavutamist pärsitakse?	Küsimused arenguvõimaluste ja palga osas.	Kliendirahulolu on langenud.	Ida-Virumaal tootmise vähendamine.

Allikas: Eesti Energia AS, 2023; autori koostatud

Vattenfall AB kohta täidetud mõju tööriist on näha tabelis 7. Selgus, et töötajatega seotud eesmärgid on sarnased kahe eelneva ettevõtte omadega. Nimelt soovitakse samuti töötajaid koolitada ning tagada neile võrdsed võimalused. Seda eelkõige eesmärgiga saada igast töötajast tema maksimum. Klientidega seotud eesmärgid sarnanesid Eesti Energiale, kuna sooviti samuti taastuvenergia toodete pakkumist arendada. Riigiga seotud eesmärgid olid selle ettevõtte puhul keerulisemad. Ettevõtte tegutseb suurel mahul mitmes riigis ning maksab kõigis neis makse, seega ei teenita ühe konkreetse riigi huve. Lisaks on ettevõttel väiksem osakaal ka töökohtade hoidmisel, sest kaasneb oht, et töökohad liigutatakse teistesse riikidesse.

Tabel 7

Vattenfall AB huvigruppide eesmärkide analüüs.

	Töötajad	Kliendid	Riik
Jätkusuutlikkusega seotud lühiajalised eesmärgid	Võrdsed võimalused ja õigused.	Kasvatada ja arendada taastuvenergia toodete pakkumist.	Dividendide ja maksude maksmine.
Jätkusuutlikkusega seotud pikaajalised eesmärgid	Töötajate kaasamine ja koolitamine, et saada kõigist kätte maksimum.	Pakkuda laia valikut paindlike teenuseid, mis oleksid tasakaalus.	Majanduse edendamine ja energia turvalisuse suurendamine.
Kuidas toetatakse eesmärkide saavutamist?	Õiglane palk, paindlik graafik, väljakutsed ja rahvusvaheline töökeskkond.	Laiendatakse teenuseid ning parandatakse kliendikogemust.	Tehakse pidavaid investeeringuid ning arendustegevusi.
Kuidas saavutamist pärsitakse?	Oht teha kallutatud valikuid.	Klientiteeninduses pole piisavalt ressursi.	Toimetatakse mitmes riigis.

Allikas: Vattenfall AB, 2023; autori koostatud.

Kõigi kolme ettevõtte puhul ei olnud üheselt sõnastatud lühiajalisi eesmäärke. Analüüsiti mineviku ning räägiti sellest, mis juba tehtud on. See on positiivne märk, kuna kui ettevõttel on juba toimunud areng, näitab see, et probleemidega ka tegeletakse. Lisaks oli keeruline leida, kuidas ettevõtted oma eesmärkide saavutamist pärsivad. Negatiivset infot kajastatakse vähem, aga siiski näitab see ja ka rahulolu uuringud, et liigutakse positiivse arengu suunas.

Järgnevalt on välja toodud milliste keskkonnateemaliste GRI standardite kajastatavust hinnati ning lühidalt, mis on nende sisu (GRI standardid, i.a):

- GRI 301: Materjalid. Materjalid, mida ettevõtte kasutab, kas need on taastuvad või ei.
- GRI 302: Energia. Kajastatakse ettevõtte energiatarbimist ning -tõhusust;
- GRI 303: Vesi ja heitveed. Vee tarbimine, heitvee mõjud ning kanalisatsioon;
- GRI 304: Bioloogiline mitmekesisus. Toodete, teenuste ja tegevuste mõjud bioloogilisele mitmekesisusele ning nendega tegelemine;
- GRI 305: Emissioonid. Otsesed ja kaudsed kasvuhoonegaaside heitkogused;
- GRI 306: Jäätmed. Tekkivate jäätmete tüübid ning nende haldamine;

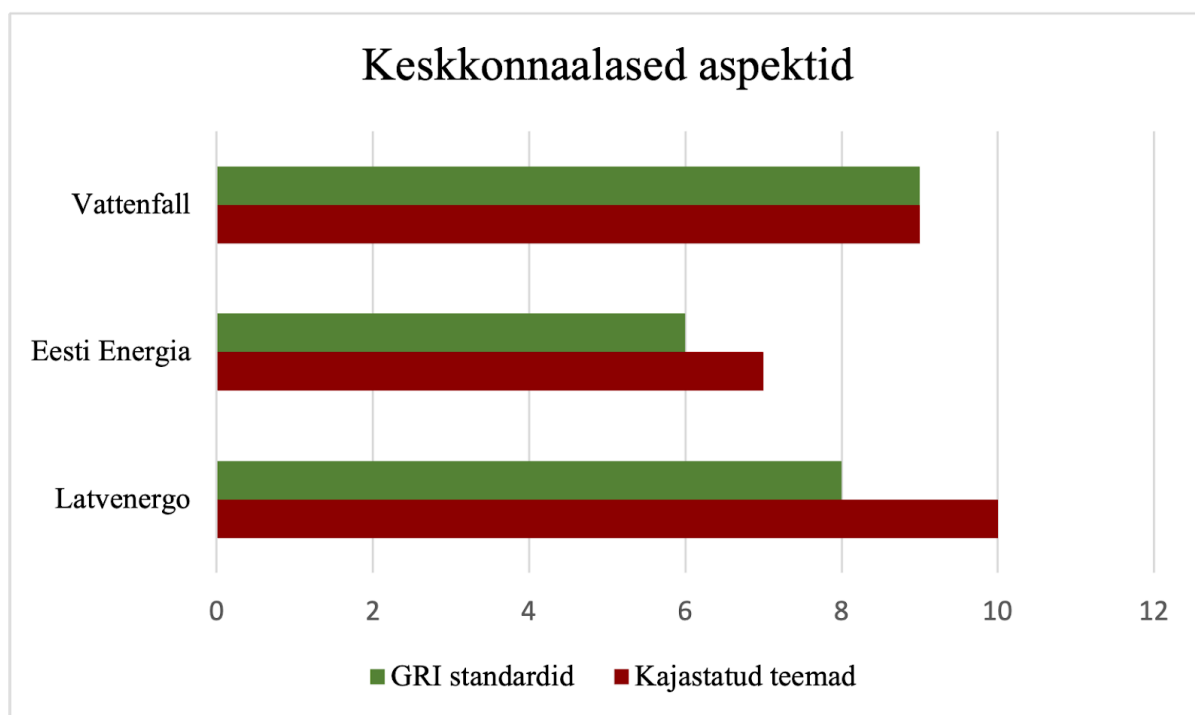
- GRI 308: Tarnijate keskkonnamõju hindamine. Uute tarnijate ja tarneahela mõjude hindamine ning nendega tegelemine;
- GRI 2-27: Seaduste ja määruste järgimine. Kooskõla seaduste ja määrustega ning saadud karistused;
- GRI EU5: CO2 saastekvoodi varu. Kui palju saastekvooti;
- GRI EU 12: Vahendus- ja jaotuskao osakaal kogu energiast. Kui palju energiast läheb kaduma.

Ettevõtete analüüsi tulemused on välja toodud lisas A. Kuna energia ettevõtetel on suur keskkonnamõju ning nad on ka kõrge tähelepanu all, siis on see aruande osa mahukam, kui teiste valdkondade puhul. Avalik huvi teema vastu on kõrge ning järjest rohkem tehakse valikuid jätkusuutlikkust silmas pidades, seega on oluline mõista, mis on ettevõttele ja ka selle ümber olevatele inimestele tähtis. Eriti hästi tulevad sidusrühmadele tähtsad keskkonnateemad välja Vattenfalli materiaalsus maatriksist. Kõige tähtsamaks peetakse taastuvat energiat ning nende energiatarbimise kajastus on sisukam, kui teistel. Teisteks tähtsateks teemadeks on veel kliimamuutus ning kasvuhoonegaaside emissioonid. Selgub, et emissioonide kajastamisele on enim tähelepanu pööranud ka teised. Kõigi ettevõtete puhul vastas kajastatu GRI nõuetele, oli toodud andmeid ning seletati teemat ka tekstis lahti. Ettevõtted ei varja mineviku andmeid vaid kõik on võrdluseks toonud vähemalt kahe eelneva aasta andmed. Ühelt poolt annab see ettevõttele võimaluse näidata enda arengut ning püüdlusi, teisalt kinnitab see, et teemadega tegeletakse ning olukord paraneb.

Latvenergo materiaalsus maatriksist selgub, et nende jaoks on kõige olulisem keskkonnavaline teema keskkonnanõuetele vastavus. Võiks arvata, et põhjus peitub minevikus ehk ettevõtet on märkimisväärselt karistatud, aga nii see ei ole. Sellegipoolest on nende aruandes see teema eeskujulikult kajastatud, mida ei saa öelda teiste ettevõtete kohta. Vattenfall toob välja, et neil ei olegi sellist informatsiooni grupi tasandil, sellegipoolest on nad standardi ära maininud. Eesti Energia seda teemat pikemalt ei esita, aga tegevuskulude alt selgub, et mingeid väiksemaid trahve ja hüvitisi on nad majandusaasta jooksul maksnud.

Koostatud hindamissüsteemist lähtuvalt võib tekkida küsimus, et kui ettevõtte sai mingi standardi kajastamise eest tulemuseks ühe punkti, siis kas mainitud oli standard või üldine teema. Selle selgitamiseks loodi joonis 2, kust selgub, mitut teemat kodeerimistabelisse valitutest on ettevõtte aruandes käsitletud ning mitut GRI standardit nad on maininud. Selgus, et Latvenergo on bioloogilise mitmekesisuse ja tarnijate keskkonnamõjude hindamist käsitletud, aga GRI standardit mainitud ei ole. Eesti Energia oli sama teinud vahendus- ja jaotuskao osakaalude andmetega. Vattenfalli aruandes esines

vastupidine juhtum, kui mainitud oli ainult GRI standardit ning järgmistele hindamise nõuetele kajastamine ei vastanud.

Joonis 2. Kodeerimistabeli keskkonnaalaste teemade kajastamise ja GRI standardite arv ettevõtete 2022. aasta jätkusuutlikkuse aruannetes.

Allikas: Autori koostatud.

Analüüsi valitud standarditest on kõige vähem kajastatud Eesti Energial ning kõige rohkem Latvenergol. Ettevõtete prioriteedid on erinevad, seda näitab näiteks see, et Eesti Energia ei ole saastekvootide ja negatiivsete mõjude kõrvaldamist pea üldse analüüsinud, aga teised ettevõtted on seda teinud vägagi põhjalikult. Seevastu Latvenergo ei ole kajastanud jäätmete ning Vattenfall materjalide teemat. Olgugi et kõik ettevõtted on rahvusvahelised, võivad erinevused tuleneda koduturu eelistustest ja vajadustest.

Sotsiaalsed GRI standardid, mille kajastatavust hinnati koos lühikese sisuselgitusega (GRI standardid, i.a):

- GRI 401: Töehõive. Täis- ja poole kohaga töötajad, kaadrivoolavus;
- GRI 402: Tööjõu ja juhtkonna suhted. Muudatustest etteteatamise aeg;
- GRI 403: Töötervishoid ja -ohutus. Töötajate koolitamine ohutuse teemal, tööõnnetused ja nende vältimine;
- GRI 404: Koolitus ja haridus. Töötajate keskmine koolitustundide arv ning oskuste ja tööalase arengu toetamine;

- GRI 405: Mitmekesisus ja võrdsed võimalused. Võrdõiguslikkus ja võrdse kohtlemise edendamine;
- GRI 413: Kohalikud kogukonnad. Kohalike kogukondade toetamine ning võimalikud negatiivsed mõjud;
- GRI 414: Tarnija sotsiaalne hinnang. Tarneahela ning uute tarnijate eetilise ja legaalse käitumise hindamine;
- GRI 415: Poliitiline tegevus. Ettevõtte panus poliitikasse, erakondade toetamine;
- GRI 418: Klientide privaatsus. Kliendiandmete turvalisus ja andmelekked;
- GRI 2-7: Töötajad. Mees- ja naistöötajate võrdlus;
- GRI 2-29: Lähenedisviis sidusrühmadele. Sidusrühmade defineerimine ja kaasamine.

Aruannete sotsiaalsete aspektide analüüsi tulemused on välja toodud lisas A.

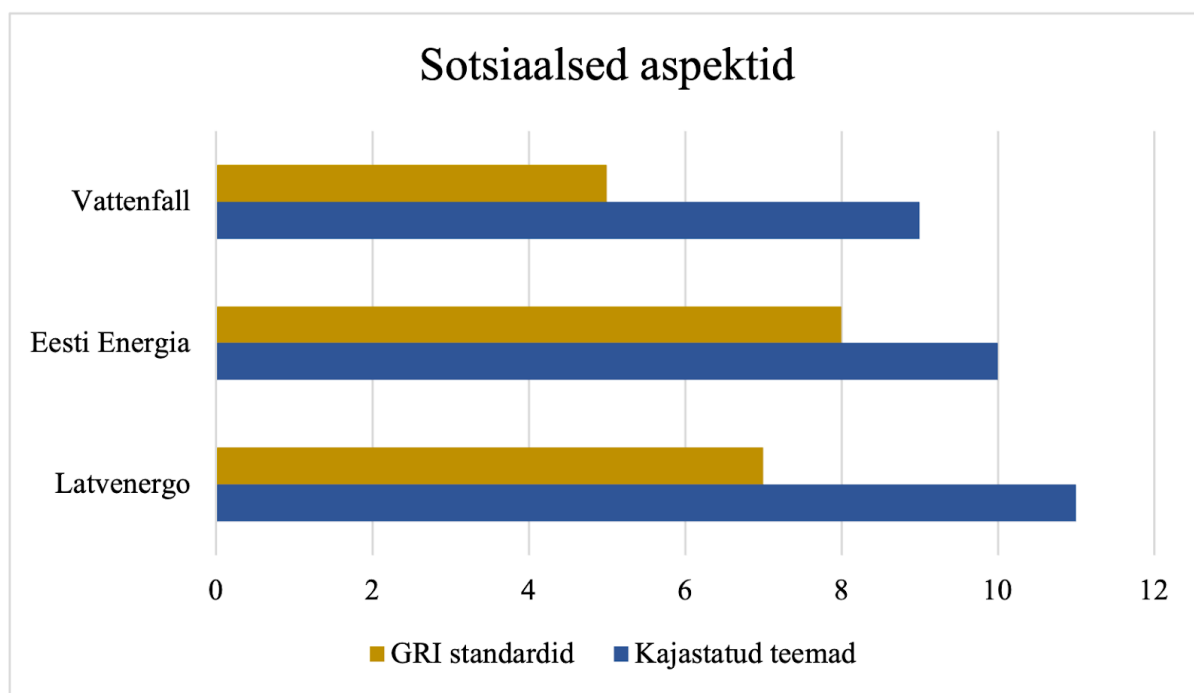
Sotsiaalsete aspektide hulk aruandes on suurim, kuna teema ise on ka kõige laiem. See puudutab nii töötajaid, kliente kui ka kohalike kogukondi, kes näiteks tootmiste läheduses elavad. Seega on ettevõtte vaatest tähtis hoida aruandluses kõrget taset ja läbipaistvust.

Kõigis kolmes aruandes on kõrge kvaliteediga kajastatud töö- ja tervishoiu, töötajate ning sidusrühmade teema. Kaks esimest on olulised nii praegustele kui ka tulevastele töötajatele, kuna inimesed ei soovi tööle asuda ettevõttesse, kus on halvad tingimused. Sidusrühmade teema on aga laiem, hõlmates endas ka töötajaid. Latvenergo oli sidusrühmade demonstreerimiseks teinud mitu joonist, et näidata, millist mõju erinevad grupid avaldavad ning kuidas neid kaasatakse. Teised ettevõtted ei olnud nii loominguliselt lähenenud, aga olid sellegipoolest infot põhjalikult kajastanud.

Ettearvamatu tulemus oli, ettevõtted küll rääkisid mitmel teemal kohalikest kogukondadest, siis vastavat GRI standardit kajastatud ei olnud. Võiks eeldada, et kuna teemat juba kajastatakse, siis ei tohiks olla keeruline sisu vastavusse viimine standardi nõudmistega, aga paraku ei ole seda tehtud ning selle taust jääb arusaamatuks. Sama kehtib ka tarnijate sotsiaalse hinnangu kohta, mida kajastas kõige kvaliteetsemalt Vattenfall. Nii Eesti Energi kui ka Latvenergo on teemat käsitletud, aga ei ole seda süvitsi kajastanud ning analüüsinud.

Sarnaselt keskkonna teemade kajastamisele esines ka kodeerimistabelisse valitud sotsiaalsete teemade puhul juhtumeid, kus GRI standardit mainitud ei olnud, vaid oli teemat muul kujul kajastatud. Valimi teemade seast kajastatud standardite ja teemade arvu näitab joonis 3. Vastupidiseid juhtumeid sotsiaalsete aspektide puhul ei esinenud. Nagu eelpool mainitud, oli kõigi kolme ettevõtte puhul üheks selliseks teemaks kohalikud kogukonnad. Kokku oli Latvenergol ja Vattenfallil selliseid juhtumeid neli ning Eesti Energial kaks.

Mainimist väärrib, et Vattenfallil oli üheks selliseks teemaks ka koolitus ja haridus, mida teised ettevõtted kajastasid eeskujulikult.

Joonis 3. Kodeerimistabeli sotsiaalsete teemade kajastamise ja GRI standardite arv ettevõtete 2022. aasta jätkusuutlikkuse aruannetes.

Allikas: Autori koostatud.

Kokkuvõttes võib öelda, et taas oli kõige tublim kajastaja Latvenergo, kuna teemat, mida aruandes üldse ei kajastatud ei olnud. Eesti Energia oli selliseks teemaks töajõu ja juhtkonna suhted, Vattenfallil klientide privaatsus ja poliitiline tegevus. Viimasele erilist tähelepanu pöörata ei tasu, kuna kõik kolm on riigiettevõtted, seega erakondi ja muud poliitilist tegevust ei toeta.

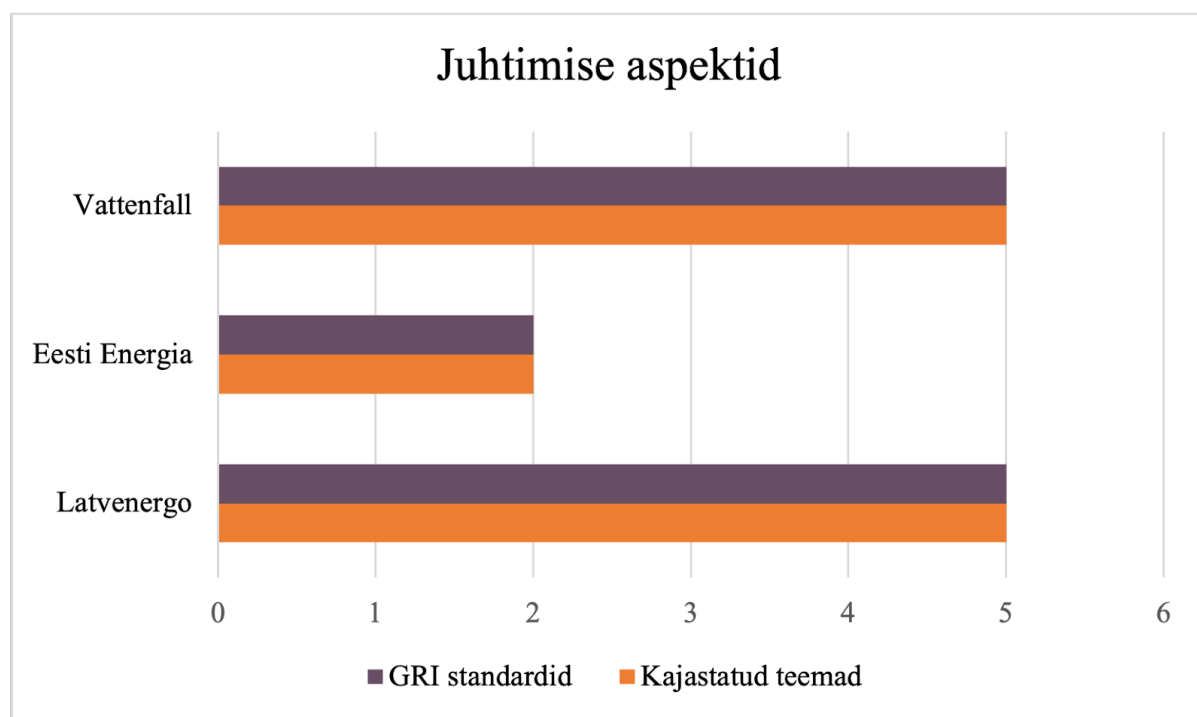
Juhtimisega seotud GRI standardid mida hinnati, koos lühikese selgitused, olid järgnevad (GRI standardid, i.a):

- GRI 205: Korruptsiooni vältimine. Korruptsiooni riskid, intsidendid ning korruptsioonivastastased koolitused;
- GRI 206: Konkurentsivastane käitumine. Tegevused, mis on seotud ebaausa konkurentsiga;
- GRI 2-9: Juhtimisstruktuur ja -koosseis. Juhtimisstruktuuri kirjeldamine;
- GRI 2-15: Huvide konfliktid. Huvide konfliktide vältimine ja ennetamine;
- GRI 2-16: Kriitiliste murede edastamine. Kriitiliste probleemide kommunikeerimine.

Ettevõtete analüüsi tulemused on välja toodud lisa A. Juhtimise aspektide hulk moodustab keskkondlike ja sotsiaalsete aspektidega võrreldes aruandest kõige väiksema osa. Kuna kõik asjaosalised juhtimises ei osale, siis on oluline, et struktuur oleks ka väljastpoolt läbipaistev ning aus.

Teemade kajastamine aruannetes oli kas heal tasemel või puudulik. Kõigi kolme ettevõtte puhul oli juhtimisstruktuuri ja -koosseisu kajastamisse palju panustatud. See võikski selle teema alus olla, kuna aitab seletada ka näiteks korruptsiooni ning huvide konflikti vältimist. Korruptsiooni vältimist käsitles kõige sisukamalt Eesti Energia, aga neil ei olnud üldse kajastatud huvide konflikti teemat. Võiks eeldada, et need kaks on ennetamise vaatest sarnased.

Juhtimise aspektide hulgast kajastatud teemade ja standardite hulk on kujutatud joonisel 4. Juhtimise teemade hulgas oli ainus juhtum, kus mainitud oli ainult GRI standardit, Vattenfalli aruandes kriitiliste murede edastamise teemal. Teiste teemade puhul oli kajastus sisukam või ei olnud seda üldse. Seega on kõigi kajastatud teemade ja standardite hulk sama.

Joonis 4. Kodeerimistabeli juhtimise teemade kajastamise ja GRI standardite arv ettevõtete 2022. aasta jätkusuutlikkuse aruannetes.

Allikas: Autori koostatud.

Taaskord oli kõige eeskujulikum kajastus Latvenergo aruandes, kui maksimaalsest tulemusest juhtimise aspektide puhul jäi puudu vaid üks punkt. Eesti Energia oli ainuke,

kellel leidus selliseid teemasid, mida ei kajastatud üldse. Lisaks eelpool mainitule ei olnud aruandes veel konkurentsivastase käitumise ja kriitiliste murede edastamise informatsiooni. On osati üllatav, et Eesti Energia ei kajasta üldse huvide konflikti teemat. Teistel ettevõtetel oli see teema edukalt kaetud, mis tundub ka loogiline, kuna see võiks olla sama tähtis kui korrupsiooni vältimine.

2.3. Aruannete võrreldavus ja järeldused

Selles peatükis võrreldakse kolme ettevõtte aruandeid, antakse ülevaade tulemustest ning tehakse järeldusi. Esmalt analüüsiti säästva arengu eesmärkide kajastamist ning selgus, et Eesti Energia on lähenenud teistest erinevalt. Kui Latvenergo ja Vattenfall valisid mõned prioriteetsemad eesmärgid, siis Eesti Energia on endale valinud fookusteemad ning vastavalt sellele lisanud SDG eesmärgid.

Huvigruppide eesmärkide analüüsist selgus, et ettevõtted ei ole aruannetes üheselt sõnastanud lühiajalisi eesmärke ning need tuli välja lugeda ridade vahelt. Pikaajaliste eesmärkide leidmine oli lihtsam. See näitab, et ühest küljest ei tegeleta tuleviku ennustamisega vaid analüüsitakse juba tehtut. Teisalt tundub, nagu tahetakse miinimumeesmärk ära täita ning ette ei mõelda. Keeruline oli leida, mis tegevused ettevõtte enda hinnangul eesmärkide saavutamist pärsivad. Negatiivse info kajastamise soov on väiksem, aga üldiselt vastuolusid eesmärkide ja tegevuste vahel ei esinenud.

Teises osas analüüsiti GRI standardeid neljas osas: üldised teemad, keskkonna aspektid, sotsiaalsed aspektid ning juhtimise aspektid. Nende kajastamise kvaliteedi tulemused on nähtavad tabelis 8.

Tabel 8.

Ettevõtte ESG aspektide hinnang 0–4 punkti skaalal.

Teema	Maksimaalne tulemus	Latvenergo	Eesti Energia	Vattenfall
Üldine info	8	8	0	6
Keskkonna aspektid	44	34	18	32
Sotsiaalsed aspektid	44	32	32	24
Juhtimise aspektid	20	19	8	15
Kokku	116	93	58	77

Allikas: Autori koostatud.

Kõige kõrgema tulemuse saavutanud Latvenergo sai 93 punkti 116st ehk umbes 80% maksimumist. Vattenfall kogus teisena 77 punkti ehk 66% maksimumist ning viimasena kogus Eesti Energia 58 punkti ehk täpselt 50%.

Latvenergo aruanne erines teistest ülesehituse poolest. Eesti Energia aruandes olid GRI standardid välja toodud lehe alumises nurgas ning aruanne koosnes tabelitest, kus oli peamiselt arvuline informatsioon. Kui teemade kohta jagati selgitusi, siis olid need tegevusaruandes, mitte jätkusuutlikkuse osas. Vattenfalli aruande puhul esines sarnane probleem, kui GRI standardid olid ainult jätkusuutlikkuse aruannete lisades. Selle lisa abil oli lihtne orienteeruda ning vastava teema andmed ja selgitused üles leida. Latvenergo aruandes oli teema juures, jutu sees, ära mainitud GRI standard ning toodud juurde vajalikud andmed ja selgitused. Lisaks oli mitme teemade juures eraldi lõik, mis kirjeldas, mida käesoleval majandusaastal sellel teemal tehtud oli. Seega oli aruandes lihtne ja mugav orienteeruda, kuna kogu info oli ühes kohas.

Teemade kaupa tulemusi analüüsid on näha, et kõigil ettevõtetel oli sotsiaalsete aspektide kajastamine heal tasemel. Avalik huvi sotsiaalsete tegurite vastu on suur ka teooria osas mainitud olukorra ehk sõjategevuse tõttu. Kuna energiaettevõtted on agressiooni algusest saadik olnud tähelepanu keskmes kõrgete hindade tõttu, siis läheb see teema inimestele korda. Klientidele on oluline, et tooted ja teenused, mida nad tarbivad ei pärineks agressorriigist. Teisalt on ettevõtetele oluline hea maine säilitamine nii selles küsimuses kui ka töötajate tingimuste suhtes. Positiivse tunde puhul on lihtsam saada uusi töötajaid ning ka kliente.

Ülejäänud teemade puhul on näha, et Eesti Energia aruandlus jääb teistele alla. Põhjuseks on pealiskaudsus, kuid ettevõtte tõi ka jätkusuutlikkuse aruande alguses välja, et detailsem ja mahukam aruanne koostatakse 2023. majandusaasta kohta. Sellegipoolest on 2022. aastaaruandes nii juhtimise kui ka keskkonna aspektide kajastamise kvaliteet konkurentidest halvem.

Mitme teguri analüüsis jäi silma, et ettevõtetel tihti puuduvad detailsema aruandluse koostamiseks vajalikud andmed. Seda tõi välja Vattenfall näiteks GRI 2-27 puhul, kuna ettevõtte ei oma grupi tasandil andmeid kooskõlast seaduste ja regulatsioonidega. Lisaks mainiti mitmes kohas, kuidas arendatakse aruandluseks vajalike süsteeme või kogutakse andmeid. See on hea märk, kui ettevõtted mõtleavad sellele ning valmistuvad, kuna teadupärast on alates 2024. majandusaastast jätkusuutlikkuse aruandlus kõigile nendele ettevõtetele kohustuslik.

Võis arvata, et Rootsi ettevõtte jätkusuutlikkuse aruandlus on arenenum, kuna 2022. aastal moodustas 66% kogutarbimisest taastuvallikatest toodetud energia (Eurostat, 2023). Nii see aga ei olnud, vaid riikide võrdluses edestas Vattenfalli Latvenergo. 2021. aastal ehk enne Ukraina ja Venemaa sõda sõltus Läti energia valdkond 40,1% ulatuses impordist (Euroopa Komisjon, 2023). Seega võib nende jaoks olla eriti oluline läbipaistvus. Tahetakse näidata, et agressorriigiga äri ei aeta. Eesti ettevõttelt oleks oodanud kõrgemat tulemust, aga sellel majandusaastal põhjalikumat aruannet ei koostatud, mistõttu jäi ka punktisumma madalaks.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõrget tulemust ei saanud aruanne, kus oli esitatud võimalikult palju standardeid. Kõrgema tulemuse sai see, kes oli lisaks esitlenud juba tehtud tegevusi ning seletas ka tulevikuplaane. Võtmesõna on ka kompaktsus, kuna lugemise teeb mugavamaks, kui ei pea jätkusuutlikkuse aruannete lisadest otsima, kus mingit standardit esitatud on. Jälgimise mõttes on lihtsam, kui standard on kasvõi lehe nurgas välja toodud, sest siis on selge, millest räägitakse.

Kokkuvõte

Kliimasoojenemine on saanud järjest rohkem tähelepanu, kuna põhjustajaks on inimtegevus. Seega on Euroopa Liidu riikide poolt 2019. aastal vastu võetud rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamine järjest olulisem. Peamine on kliimanetraalsuse saavutamine 2050. aastaks, mis on kindlasti võimalik, aga selle nimel on vaja palju ära teha. Üheks tähtsamaks valdkonnaks on energiasektor, kuna sealt tuleb enim süsihappegaasi heiteid. Tuleb liikuda taastuenergia suunas, et kasvuhoonegaaside hulka vähendada. Selleks, et areng toimuks ning kõik oleks läbipaistev, tuleb ettevõtetel panustada jätkusuutlikkuse aruandlusesse. Inimesed on keskkonnateemadest järjest teadlikumad, seega kasvab ka aruannete tähtsus nende jaoks. Läbipaistvus lisab organisatsioonile usaldusväärust. Sellist aruandlust on paljud ettevõtted juba varem teinud, aga Euroopa Liidu direktiiviga 2014/95/EU muutub jätkusuutlikkuse informatsiooni kajastamine 2024. majandusaastal kohustuslikuks kõigile suurettevõtetele, kus on üle viiesaja töötaja (Euroopa Parlament, 2014).

Jätkusuutlikkuse aruannete koostamiseks on mitmeid raamistike, kuid levinumad on GRI, TCFD ning SDG. Neist kolmest enim kasutatakse GRI standardeid. TCFD standardeid kasutades saab andmeid valdkonna spetsiifiliselt esitada, aga on vaja ka läbivaid teadmisi. SDG eesmärgid on samuti levinud, kuna neid on lihtne aruandesse põimida. Tihti kasutavad ettevõtted mitut raamistiku korraga, et esitada rohkem teemasid.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada energiavaldkonna ettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete rahvusvahelises võrdluses kõige põhjalikum käsitlus. Analüüsiiti Latvenergo ASi, Eesti Energia ASi ja Vattenfall AB jätkusuutlikkuse aruandeid. Kõik kolm on riigiettevõtted, kelle omanikud on vastavalt Läti, Eesti ja Rootsi. Töö koosnes kahest peatükist, millest esimeses anti ülevaade kliimanetraalsusega eesmärgist energiatootmise kontekstis ning tutvustati selle saavutamiseks sõlmitud kokkuleppeid. Tutvustati ka levinumaid aruandlusstandardeid ning räägiti varasematest töödest. Teises osas selgitati töös kasutatavat metoodikat ja tutvustati valimi ettevõtteid. Seejärel analüüsiiti kolme ettevõtte jätkusuutlikkuse aruandeid ning võrreldi ettevõtteid omavahel.

Töö empiirilises osas selgus, et kolmest energiaetevõttest kõige põhjalikum aruanne oli Latvenergol ning kõige pealiskaudsem Eesti Energial. Eesti Energia jätkusuutlikkuse aruandes olid ainult tabelid andmetega ning tekst puudus. Latvenergo suurimaks eeliseks oli, et info oli selgelt ja ühes kohas kättesaadav, mis tegi aruande paremini loetavaks. Vattenfalli puhul oli info asjassepuutuv ja mõistetav, aga keeruline oli infot standardiga vastavusse viia, kuna need olid nähtavad ainult töö lõpus lisades. Kõigi aruannete puhul oli positiivne, et isegi kui ettevõtted ei olnud GRI standardit maininud või selle järgi infot esitanud, siis olid mitmed teemad ikkagi aruannetes esitatud. See annab võimaluse teha samm edasi ning viia aruandlus vastavusse standardi nõudega.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et head aruannet ei taga võimalikult paljude teemade või standardite kajastamine. Pigem kajastada arvuliselt vähem, aga kvaliteetsemalt. Aruande eeliseks on, kui on juurde lisatud seletused, kus tuuakse välja, mis on juba tehtud. Lisaks on hea, kui info on kokku koondatud ühte kohta ehk on kohe samal lehel välja toodud nii andmed kui ka standard, mille kohta infot esitatakse.

Võimaliku edasiarenguna saaks valimisse kaasata ka energiasektorist sellised ettevõtted, kes ainult vahendavad teenust. Lisaks saab analüüsida veelgi rohkem, kas ettevõtted kajastavad minevikku või vaatavad rohkem tulevikku. Võimalik on teha ka tekstianalüüsi, aga antud valimi ettevõtete konkreetse majandusaastaruannetega ei olnud see võimalik.

Viidatud allikad

1. Aggarwal, P., & Singh, A. K. (2019). CSR and sustainability reporting practices in India: An in-depth content analysis of top-listed companies. *Social Responsibility Journal*, 15(8), 1033–1053. Emerald Insight. <https://doi.org/10.1108/SRJ-03-2018-0078>
2. Boehm, L., & Wilson, A. (2023). EU energy security and the war in Ukraine: From sprint to marathon. *European Parliamentary Research Service*. Kasutatud: 03.05.2024, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)739362](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)739362)
3. Bose, S., & Khan, H. Z. (2022). Sustainable development goals (SDGs) reporting and the role of country-level institutional factors: *An international evidence*. *Journal of Cleaner Production*, 335. ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.130290>
4. Clarkson, P. M., Li, Y., Richardson, G. D., & Vasvari, F. P. (2008). Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: An empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society*, 33(4), 303–327. ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2007.05.003>
5. Diwan, H., & Amarayil Sreeraman, B. (2023). From financial reporting to ESG reporting: A bibliometric analysis of the evolution in corporate sustainability disclosures. *ENVIRONMENT DEVELOPMENT AND SUSTAINABILITY*. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03249-2>
6. Eesti Energia. (i.a). *Ettevõtte*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://www.energia.ee/ettevottest>
7. Eesti Energia AS. (2023). *Eesti Energia aastaaruanne 2022*. Kasutatud: 26.04.2024, https://www.energia.ee/-/doc/8644186/ettevottest/investorile/failid/2022/2022_annual_report_EST.pdf
8. Elektrum Läti. (i.a). *Energy efficiency policy of Latvia*. Kasutatud 26.04.2024, <https://www.elektrum.lv/en/for-business/energy-efficiency/climate-and-energy-policy/energy-efficiency-policy-of-latvia>
9. Energiamajanduse korralduse seadus. (16.06.2016). *Riigi Teataja I*. Salvestatud 26. aprill 2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018034?leiaKehtiv>
10. Energimarknadsinspektionen. (2020). *Laws and regulations*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://ei.se/ei-in-english/about-ei/laws-and-regulations>
11. Euroopa Komisjon. (2018) *Euroopa Parlamendi direktiiv (EL) 2018/844*. Kasutatud: 26.04, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/844/oj/est>

12. Euroopa Komisjon. (2019). *The European Green Deal*. Kasutatud: 03.01.2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640&qid=1704280957371>
13. Euroopa Komisjon. (2023). *EU energy in figures: Statistical pocketbook 2023. Publications Office of the European Union*. Kasutatud: 11.01.2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/502436>
14. Euroopa Parlament. (2018). *Euroopa Parlamendi direktiiv (EL) 2018/844*. Kasutatud: 26.04.2024, <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/844/oj/est>
15. Euroopa Parlament. (2014). *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/95/EL*. Kasutatud: 11.01.2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0095>
16. Euroopa Parlament. (2018). *Greenhouse gas emissions by country and sector (infographic)*. Kasutatud 04.01.2024, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180301STO98928/green-house-gas-emissions-by-country-and-sector-infographic>
17. Eurostat. (2023). *23% of energy consumed in 2022 came from renewables*. Eurostat. Kasutatud: 11.01.2024, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20231222-2>
18. Ferreira Quilice, T., Fernandes Rodrigues Alves, M., Bartocci Liboni, L., Ferreira Caldana, A. C., & Oranges Cezarino, L. (2018). Positive and negative aspects of GRI reporting as perceived by Brazilian organizations. *Environmental Quality Management, 27(3)*, 19–30. Scopus®. <https://doi.org/10.1002/tqem.21543>
19. GRI. (i.a). *GRI Standards English Language*. Kasutatud: 02.05.2024, <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
20. GRI Rootsi. (2021). *How policymakers can drive sustainability reporting*. Kasutatud: 07.05.2024, <https://www.globalreporting.org/news/news-center/how-policymakers-can-drive-sustainability-reporting/>
21. Heichl, V., & Hirsch, S. (2023). Sustainable fingerprint – Using textual analysis to detect how listed EU firms report about ESG topics. *Journal of Cleaner Production, 426*. ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138960>
22. Huang, D. Z. X. (2021). Environmental, social and governance (ESG) activity and firm performance: A review and consolidation. *Accounting & Finance 61 (2021)*, 335–360. <https://doi.org/10.1111/acfi.12569>

23. IEA. (2023). *CO2 Emissions in 2022 – Analysis*. Kasutatud: 06.05.2024,
<https://www.iea.org/reports/co2-emissions-in-2022>
24. IEA Eesti. (i.a). *Energy system of Estonia*. Kasutatud: 26.04.2024,
<https://www.iea.org/countries/estonia>
25. IEA Läti. (i.a). *Energy system of Latvia*. Kasutatud: 26.04.2024,
<https://www.iea.org/countries/latvia>
26. IEA Rootsi. (i.a). *Energy system of Sweden*. Kasutatud: 26.04.2024,
<https://www.iea.org/countries/sweden>
27. Joshi, H., Nokshi, Chauhan, R., Rawat, R., & Gupta, R. (2024). Climate Change: The Impact and Exploring The Path Forward. *2024 International Conference on Intelligent and Innovative Technologies in Computing, Electrical and Electronics (IITCEE), Intelligent and Innovative Technologies in Computing, Electrical and Electronics (IITCEE)*, Bangalore: IEEE.
<https://doi.org/10.1109/IITCEE59897.2024.10467588>
28. Kangruoja, J. (2023). *ESG aruandluse võrdlemine laevafirmade näitel*. Kasutatud: 824.04.2024, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/2fbeaf42-8e96-46a0-927c-623b843bbe09/content>
29. Kliimaministeerium. (2021a). *Kyoto protokoll*. Kasutatud: 03.01.2024,
<https://kliimaministeerium.ee/kyoto-protokoll>
30. Kliimaministeerium. (2021b). *Pariisi kokkulepe*. Kasutatud: 03.01. 2024,
<https://kliimaministeerium.ee/pariisi-kokkulepe>
31. KPMG. (2022). *Big shifts, small steps*. Kasutatud: 08.01.2024,
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/10/ssr-small-steps-big-shifts.pdf>
32. Larrinaga, C., & Bebbington, J. (2021). The pre-history of sustainability reporting: A constructivist reading. *ACCOUNTING AUDITING & ACCOUNTABILITY JOURNAL*, 34(9), 131–150. EDSWSS. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2017-2872>
33. Latvenergo AS. (2023). *Latvenergo Sustainability and Annual Report 2022*. Kasutatud: 26.04.2024, https://latvenergo.lv/storage/app/media/parskati/2022/IGP_2022_EN.pdf
34. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2022). *Energiapoliitika*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/energiamajandus/energiapoliitika>

35. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2023). *Riiklik energia- ja kliimakava*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://www.mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/energiamajandus/energia-ja-kliimakava>
36. Mielczarski, W. (2020). Is the climate neutrality an illusion? *2020 17th International Conference on the European Energy Market (EEM), Energy Market (EEM), 2020 17th International Conference on the European*, 1–4. IEEE Xplore Digital Library. <https://doi.org/10.1109/EEM49802.2020.9221964>
37. Nord Pool. (i.a). *About us*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://www.nordpoolgroup.com/en/About-us/>
38. O'Dwyer, B., & Unerman, J. (2020). Shifting the focus of sustainability accounting from impacts to risks and dependencies: Researching the transformative potential of TCFD reporting. *ACCOUNTING AUDITING & ACCOUNTABILITY JOURNAL*, 33(5), 1113–1141. EDSWSS. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-02-2020-4445>
39. Ong, T., Trireksani, T., & Djajadikerta, H. G. (2016). Hard and soft sustainability disclosures: Australia's resources industry. *Accounting Research Journal*, 29(2), 198–217. Emerald Insight. <https://doi.org/10.1108/ARJ-03-2015-0030>
40. Ortar, L. (2020). Materiality Matrixes in Sustainability Reporting: An Empirical Examination. *Journal of Strategic Innovation & Sustainability*, 15(1), 108–133. Supplemental Index. <https://doi.org/10.33423/jsis.v15i1.2732>
41. Pariisi kliimakokkulepe. (2016). Pariisi kokkulepe. *Riigiteataja II*. Kasutatud: 03.01.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/201112016003>
42. Prandecki, K. (2014). Theoretical Aspects of Sustainable Energy. *Energy and Environmental Engineering*, 2, 83–90. <https://doi.org/10.13189/eee.2014.020401>
43. PwC. (i.a). *ESG reporting and preparation of a Sustainability Report*. Kasutatud: 3.05.2024, <https://www.pwc.com/sk/en/environmental-social-and-corporate-governance-esg/esg-reporting.html>
44. Ritchie, H., Rosado, P., & Roser, M. (2023). Emissions by sector: Where do greenhouse gases come from? *Our World in Data*. Kasutatud: 04.01.2024, <https://ourworldindata.org/emissions-by-sector>
45. Schramade, W., & Schoenmaker, D. (2019). Royal Philips: a sustainable finance case study. *Rotterdam School of Management, Erasmus University*. Kasutatud: 26.04.2024, https://www.rsm.nl/fileadmin/Faculty-Research/Centres/EP SVC/Case_Study_Sustainable_Finance_Royal_Philips.pdf

46. SDG. (i.a). THE 17 GOALS. *Ühinenud Rahvaste Organisatsioon*. Kasutatud: 09.01.2024, <https://sdgs.un.org/goals>
47. Singhanian, M., & Chadha, G. (2023). Thirty years of sustainability reporting research: A scientometric analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(46), 102047–102082. Springer Nature Journals. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-29452-2>
48. Swedish Institute. (2023). *Energy use in Sweden*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://sweden.se/climate/sustainability/energy-use-in-sweden>
49. Zou, C., Xue, H., Xiong, B., Zhang, G., Pan, S., Jia, C., ... Lin, M. (2021). Connotation, innovation and vision of “carbon neutrality”. *Natural Gas Industry B*, 8(5), 523–537. ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.ngib.2021.08.009>
50. Tavassoli, M., & Kamran-Pirzaman, A. (2023). Comparison of effective greenhouse gases and global warming. *2023 8th International Conference on Technology and Energy Management (ICTEM), Technology and Energy Management (ICTEM), 2023 8th International Conference on*, 1–5. IEEE Xplore Digital Library. <https://doi.org/10.1109/ICTEM56862.2023.10083954>
51. TCFD. (i.a). About. *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD)*. Kasutatud: 08.01.2024, <https://www.fsb-tcfd.org/about/>
52. United Nations. (i.a). *The Climate Crisis – A Race We Can Win*. Kasutatud: 10.01.2024, <https://www.un.org/en/un75/climate-crisis-race-we-can-win>
53. Vattenfall. (i.a). *The foundation of Vattenfall*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://history.vattenfall.com/stories/the-company-and-the-people/the-foundation-of-vattenfall>
54. Vattenfall AB. (2023). *Annual and Sustainability Report 2022*. Kasutatud: 26.04.2024, <https://group.vattenfall.com/siteassets/corporate/investors/annual-reports/2022/vattenfall-annual-and-sustainability-report-2022.pdf>
55. Wang, F., Harindintwali, J. D., Yuan, Z., Wang, M., Wang, F., Li, S., ... Chen, J. M. (2021). Technologies and perspectives for achieving carbon neutrality. *The Innovation*, 2(4). ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.xinn.2021.100180>
56. Wolf, S., Teitge, J., Mielke, J., Schütze, F., & Jaeger, C. (2021). The European Green Deal—More Than Climate Neutrality. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 56(2), 99–107. Springer Nature Journals. <https://doi.org/10.1007/s10272-021-0963-z>

57. ÜRO kliimamuutus. (2023). *Kyoto Protocol Paves the Way for Greater Ambition under Paris Agreement*. Kasutatud: 03.01.2024, <https://unfccc.int/news/kyoto-protocol-paves-the-way-for-greater-ambition-under-paris-agreement>
58. ÜRO kliimamuutus. (i.a). *What is the Kyoto Protocol?* Kasutatud: 03.01.2024, https://unfccc.int/kyoto_protocol
59. ÜRO uudised. (2020). *'Enhance solidarity' to fight COVID-19, Chinese President urges, also pledges carbon neutrality by 2060*. Kasutatud: 03.01.2024, <https://news.un.org/en/story/2020/09/1073052>

LISA A

Kodeerimistabel

Valdkond	Standard	Latvenergo	Eesti Energia	Vattenfall
Üldised aspektid				
	GRI 3: Materiaalsed teemad	4	0	4
	GRI EU3: Era-, tööstus-, institutsioonilised- ning kaubanduslikud kliendid	4	0	2
Keskkonna aspektid				
	GRI 301: Materjalid	4	0	0
	GRI 302: Energia	4	2	3
	GRI 303: Vesi ja heitveed	4	2	4
	GRI 304: Bioloogiline mitmekesisus	1	0	4
	GRI 305: Emissioonid	4	4	4
	GRI 306: Jäätmed	0	3	4
	GRI 308: Tarnijate keskkonnamõju hindamine	1	4	4
	GRI 2-27: Seaduste ja määruste järgimine.	4	2	1
	GRI 2-25: Negatiivsete mõjude kõrvaldamine	4	0	4
	GRI EU12: Vahendus- ja jaotuskaal osakaal kogu energiast.	4	1	0
	GRI EU5: CO2 saastekvoodi varu.	4	0	4
Sotsiaalsed aspektid				
	GRI 401: Töehõive	1	4	1
	GRI 402: Tööjõu ja juhtkonna suhted	4	0	1
	GRI 403: Töötervishoid ja -ohutus	4	4	4
	GRI 404: Koolitus ja haridus	4	4	1

	GRI 405: Mitmekesisus ja võrdsed võimalused	1	3	4
	GRI 413: Kohalikud kogukonnad	1	1	1
	GRI 414: Tarnija sotsiaalne hinnang	1	1	4
	GRI 415: Poliitiline tegevus	4	3	0
	GRI 418: Klientide privaatsus	4	4	0
	GRI 2-7: Töötajad	4	4	4
	GRI 2-29: Lähenemisviis sidusrühmadele	4	4	4
Juhtimise aspektid				
	GRI 205: Korruptsiooni vältimine	3	4	2
	GRI 206: Konkurentsivastane käitumine	4	0	4
	GRI 2-9: Juhtimisstruktuur ja -koosseis	4	4	4
	GRI 2-15: Huvide konfliktid	4	0	4
	GRI 2-16: Kriitiliste murede edastamine	4	0	1

Allikas: Autori koostatud

Summary

ANALYSIS OF SUSTAINABILITY REPORTS OF ENERGY SECTOR COMPANIES

Kristjan Paade

Climate change is usually a natural process but now it has been caused by human activity. To reduce the impact of human activity, achieving climate neutrality is more important than ever. Climate neutrality is when greenhouse gas emissions are equal to those that get removed through natural absorption. European Union launched the Green Deal in 2019, aiming to reach climate neutrality by 2050. The most important sector for climate neutrality is the energy sector because it produces the most greenhouse gases. For climate neutrality organizations need to be transparent and present truthful information in both annual and sustainability reports. European Directive 2014/95/EU requires companies with an average of more than 500 employees to report sustainability information (Euroopa Parlament, 2014).

There are different standards but 78% of the world's 250 largest companies use Global Reporting Initiative (GRI) standards for sustainability reporting (KPMG, 2022). Organizations often integrate Sustainable Development Goals (SDG) into their reports as well. There are in total 17 SDGs out of which companies choose the ones that they can contribute most to or the ones they find the most suitable. (SDG, i.a)

The aim of the bachelor's thesis was to find out the most comprehensive approach in the International comparison of the sustainability reports of the energy sector companies. The aim was achieved using qualitative content analysis based on Environmental, Social, and Governance (ESG) aspects.

In the empirical part, three companies in the energy sector were analyzed: Latvenergo AS, Eesti Energia AS and Vattenfall AB. The first one is Latvian, the second Estonian and the third Swedish company. The SDG goals were analyzed by comparing the reports. The GRI standards were analyzed using a coding table, where companies could earn anywhere from 0 to 4 points. There were 29 standards so the maximum score was 116.

The study revealed that Latvenergo scored the highest in the rating system. Second was Vattenfall and Eesti Energia was last, scoring only half of the possible points. The main difference was that Eesti Energia did not have any text in the sustainability report. Latvenergo had all the information in one place so it was easy to navigate and find everything. They also explained what they had already done and what are their plans for the future.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristjan Paade,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Energiavaldkonna ettevõtete jätkusuutlikkuse aruannete analüüs,

mille juhendaja on Maire Nurmet,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristjan Paade
09.05.2024